

Briselē, 10.11.2015.
COM(2015) 611 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

ES Paplašināšanās stratēģija

{SWD(2015) 210 final}
{SWD(2015) 211 final}
{SWD(2015) 212 final}
{SWD(2015) 213 final}
{SWD(2015) 214 final}
{SWD(2015) 215 final}
{SWD(2015) 216 final}

I. PAPLAŠINĀŠANĀS PROGRAMMA – SASNIEGUMI UN PROBLĒMAS

Šajā paziņojumā ir izklāstīta ES paplašināšanās politikas vidēja termiņa stratēģija, kas aptver Komisijas pilnvaru laikposmu. Tajā sniegtas skaidras norādes un paredzēta sistēma un instrumenti, kuru mērķis ir atbalstīt attiecīgās valstis pievienošanās procesa pamatproblēmu risināšanā un prasību ievērošanā. Šī ir nepārprotama iespēja nākamajām dalībvalstīm panākt būtisku virzību uz pievienošanās ES, kā arī izmantot priekšrocības, ko sniedz ciešāka integrācija jau pirms pievienošanās.

ES paplašināšanās politika ir ieguldījums miera, drošības un stabilitātes nodrošināšanā Eiropā. Tā nodrošina labākas ekonomikas un tirdzniecības iespējas, kas ir savstarpēji izdevīgi gan ES, gan nākamajām dalībvalstīm. Izredzēm kļūt par ES dalībvalsti ir spēcīga transformējoša ietekme uz attiecīgajām valstīm, radot pozitīvas demokrātiskas, politiskas, ekonomiskas un sociālas pārmaiņas.

Pēdējās paplašināšanās kārtas Eiropas centrālajā un austrumu daļā sniedza daudzas jaunas iespējas ES iedzīvotājiem, uzņēmumiem, ieguldītājiem, patērētājiem un studentiem gan no jaunajām, gan sākotnējām dalībvalstīm. Tirdzniecības un investīciju apjoms ir palielinājies. ES vienotais tirgus ir lielākais pasaulē, tas apkalpo 500 miljonus iedzīvotāju un rada 23 % no pasaules IKP.

Paplašināšanās ir stingrs, bet taisnīgs process, kas izstrādāts, pamatojoties uz iedibinātiem kritērijiem un pieredzi, kas gūta iepriekšējos gados. Ir izšķiroši svarīgi nodrošināt, lai nākamās dalībvalstis būtu labi sagatavotas, jo tas veicina gan paplašināšanās politikas ticamību, gan arī sabiedrības atbalstu gan pašreizējās, gan topošajās dalībvalstīs. Lai stimulētu tālejošu reformu veikšanu, katras valsts nopelni tiek vērtēti atsevišķi.

Pašreizējā paplašināšanās programma aptver Rietumbalkānu valstis un Turciju¹. Pievienošanās sarunas ar Turciju tika sāktas 2005. gadā, bet virzās uz priekšu lēni. Pievienošanās sarunas ar Melnkalni notiek kopš 2012. gada un ar Serbiju – kopš 2014. gada. Pievienošanās process ES ar bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku, kas ir kandidātvalsts kopš 2005. gada, ir strupceļā. Albānijai kandidātvalsts statuss tika piešķirts 2014. gadā, un tā risina vairākus galvenos jautājumus, lai Komisija varētu ieteikt sākt pievienošanās sarunas. Stabilizācijas un asociācijas nolīgums (SAN) ar Bosniju un Hercegovinu stājās spēkā jūnijā. SAN ar Kosovu* tika parakstīts oktobrī.

Lai gan pagājušajā gadā daudzās valstīs ir panākts ievērojams progress daudzās jomās, šīs valstis saskaras ar tādām problēmām, ka neviena no valstīm nebūs gatava pievienoties ES pašreizējās Komisijas pilnvaru laikā, kuru termiņš beigsies 2019. gada beigās. Visas valstis saskaras ar būtiskām problēmām attiecībā uz tiesiskumu. Tiesu sistēmas nav pietiekami neatkarīgas, efektīvas un atbildīgas. Joprojām ir vajadzīgi nopietni centieni, lai apkarotu organizēto noziedzību un korupciju.

Kaut gan pamattiesības bieži ir nostiprinātas likumos, praksē saglabājas nepilnības. Īpaša problēma ir vārda brīvības nodrošināšana, un vairākās valstīs situācija attīstījusies negatīvi. Enerģiski jāturpina valsts pārvaldes reforma, lai nodrošinātu vajadzīgo administratīvo spēju, kā arī cīnītos ar augsto politizācijas līmeni un pārredzamības trūkumu. Uzmanība jāpievērš arī demokrātijas institūciju darbībai. Attiecībā uz demokrātisko pārveidi galvenā loma reformu procesā katrā paplašināšanās procesā iesaistītajā valstī jāieņem valstu parlamentiem, lai nodrošinātu demokrātisko pārskatatbildību un iekļaušanu, kas ir veiksmīga reformu procesa

¹ Atbilstoši Islandes valdības lēmumam Islande vairs nav iesaistīta pievienošanās sarunās.

* Šis nosaukums neskar nostāju par Kosovas statusu un atbilst ANO Drošības padomes rezolūcijai Nr. 1244/99 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

priekšnoteikumi. Lai nostiprinātu reformas sabiedrībā, ir nepieciešams vēl ciešāk sadarboties ar vietējiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem.

Rietumbalkānu valstis un Turciju ir nopietni skārusi bēgļu krīze. Tādu konfliktu kā, piemēram, pilsoņu karš Sīrijā un Irākā rezultātā ievērojami ir pieaugusi bēgļu plūsma caur Turciju un Rietumbalkānu valstīm. Turcija sniedz būtisku atbalstu vairāk nekā 2 miljoniem Sīrijas bēgļu, kuri atrodas tās teritorijā. Rietumbalkānu valstis, jo īpaši bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika un Serbija, kopš gada sākuma ir saskārušās ar vairāk nekā divsimt tūkstošu trešo valstu valstspiederīgo pieplūdumu, kas tranzītā šķērso minētās valstis.

Lai risinātu šā fenomena radītās problēmas, nekavējoties jāpastiprina sadarbība plašākā reģiona ietvaros, lai identificētu cilvēkus, kuriem vajadzīga aizsardzība, sniegtu palīdzību, aizsargātu ES ārējās robežas un likvidētu noziedzības tīklus, kas nodarbojas ar cilvēku kontrabandu. ES sniedz būtisku atbalstu šā mērķa sasniegšanai. Turklāt Komisija ir ierosinājusi, ka ES sarakstā ar drošām izcelsmes valstīm būtu jāiekļauj arī visas paplašināšanās procesā iesaistītās valstis. Oktobrī Eiropadome pauda gandarījumu par kopīgu ES un Turcijas rīcības plānu attiecībā uz bēgļu un migrācijas pārvaldību kā daļu no visaptverošas sadarbības programmas, kuras pamatā ir dalīta atbildība, savstarpējas saistības un to pildīšana. Reakcija uz pašreizējo bēgļu krīzi tika apspriesta augsta līmeņa konferencē par Vidusjūras austrumdaļas – Rietumbalkānu maršrutu, kas notika 8. oktobrī Luksemburgā, kā arī 25. oktobra sanāksmē par Rietumbalkānu migrācijas maršrutu, kur valstu un valdību vadītāji no Albānijas, Austrijas, bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas, Bulgārijas, Grieķijas, Horvātijas, Rumānijas, Serbijas, Slovēnijas, Ungārijas un Vācijas vienojās par 17 punktu rīcības plānu.

Lielākā daļa valstu saskaras ar ievērojamām grūtībām attiecībā uz ekonomikas pārvaldību un konkurētspēju, zemu investīciju līmeni un augstu bezdarba līmeni. Ienākumu līmenis salīdzinājumā ar ES joprojām ir ļoti zems, un tuvināšanās ES līmenim notiek lēni. Izņemot Turciju, lielākā daļa šo valstu tautsaimniecību ir mazas un ar ierobežotu eksportu. Ekonomikas reformām ir svarīga nozīme darbvietu radīšanā un izaugsmē, kā arī ieguldītāju ieinteresētības palielināšanā. Šajā paziņojumā īpašs uzsvars tiek likts uz reģionālo sadarbību un reģionālās ekonomikas attīstības un savienotības sekmēšanu. Šajā jomā panākts ievērojams progress, jo īpaši, izmantojot “Berlīnes procesu” un sešu Rietumbalkānu valstu (“Western Balkans Six”) formātu, kas apvieno attiecīgā reģiona valstu un valdību vadītājus un stiprina valstu atbildību par reģionālo sadarbību.

Tā kā problēmas, ar kurām saskaras paplašināšanās procesā iesaistītās valstis, ir ilgtermiņa, ir atkārtoti jāapliecina, ka pievienošanās procesā galvenā uzmanība tiks pievērsta principam “pamatjautājumi vispirms”. Ir panākts progress, jo īpaši tiesību aktu ieviešanā un vajadzīgo administratīvo struktūru izveidē. Tomēr kopumā bieži vien pietrūkst efektīvas īstenošanas. Komisija turpinās koncentrēt savus centienus, lai nodrošinātu, ka valstis prioritāri veic reformas tādās svarīgās jomās kā tiesiskums, tostarp tiesu sistēmas reformas un organizētās noziedzības un korupcijas apkarošana, pamattiesības, tostarp vārda brīvība un cīņa pret diskrimināciju, jo īpaši pret *LGBTI* kopienu un romiem, kā arī demokrātijas institūciju darbība, tostarp valsts pārvaldes reforma. Tā arī strādās, lai veicinātu ekonomikas attīstību un nostiprinātu konkurētspēju. Šīs Komisijas īstenošanās paplašināšanās politikas pamatā būs uzsvars uz pamatjautājumiem, kas saistīti ar ES pamatvērtībām.

Paplašināšanās ir jāsaprot kā process, kas veicina reformas un būtiskas pārmaiņas, kuras vajadzīgas, lai izpildītu saistības, kas izriet no dalības ES. Šādām pārmaiņām neapšaubāmi vajadzīgs laiks. Tādēļ ir vēl jo svarīgāk nepārprotami paust Eiropas perspektīvu paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm. Ja izredzes virzīties uz priekšu ceļā uz dalību ES tiek uzskatītas par reālām un ticamām, tiks mazināts risks, ka valstis novērsīsies no ES, vilsies procesā vai pat neīstēnos reformas, vai atteiksies no tām. Paplašināšanās process var būt ieguvums ES un partnervalstīm tikai tad, ja tiek veiktas patiesas, ilgtspējīgas reformas.

Īstenojot šo procesu, valstis būs pilnībā gatavas pievienoties ES un varēs baudīt priekšrocības un uzņemties pienākumus, kas izriet no dalības Eiropas Savienībā.

Komisija šogad izmanto stingrāku pieeju gada ziņojumos iekļauto novērtējumu sniegšanai. Papildus ziņojumam par paveikto daudz lielāka uzmanība tiek pievērsta situācijai šajās valstīs un tam, cik gatavas tās ir uzņemties dalības pienākumus. Vienlaikus ziņojumos sniegti vēl skaidrāki norādījumi par to, kas tiek sagaidīts no valstīm gan īstermiņā, gan ilgtermiņā. Lai novērtētu pašreizējo situāciju un panākto progresu, tiek izmantotas saskaņotas novērtējuma skalas, šādi uzlabojot valstu salīdzināmību. Jaunais pārskata sniegšanas veids nodrošina pievienošanās procesa lielāku pārredzamību. Tam būtu jānodrošina, ka reformas ir vienkāršāk pārskatāmas visām ieinteresētajām personām. Šī jaunā pieeja jo īpaši ir izmantota vairākās izmēģinājuma jomās, kas ir tieši saistītas ar būtiskajām reformām, kuras jāveic, lai pievienotos ES. Sīkāka informācija ir sniegta 2. pielikumā.

Paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs ir jāstiprina pilsoniskās sabiedrības organizāciju loma un ir vajadzīga daudz atbalstošāka un stimulējošāka vide, lai veicinātu to attīstību. Tas ir vajadzīgs, lai uzlabotu politisko pārskatatbildību un veicinātu dziļāku izpratni par reformām, kas saistītas ar pievienošanos. Sabiedrības izpratnei par ieguvumiem, ko ES jau ir devusi un var sniegt reģionam, ir izšķiroša nozīme, lai mudinātu politiskos vadītājus enerģiski turpināt nepieciešamo reformu īstenošanu. Lai nodrošinātu sabiedrības atbalstu, svarīgi ir efektīvi informēt par to, kā paplašināšanās process darbojas, kāda ir tā ietekme uz iedzīvotāju dzīvi. Tam vajadzīgi ES un tās dalībvalstu, kā arī paplašināšanās procesā iesaistīto valstu valdību un pilsoniskās sabiedrības kopīgi centieni.

Rietumbalkānu valstīm skaidrās izredzes uz dalību ES ir nozīmīgs stabilizācijas faktors. Tās atbalsta progresu ceļā uz to, lai izpildītu nepieciešamos, tostarp stabilizācijas un asociācijas procesa, nosacījumus. Ir vitāli svarīgas labas kaimiņattiecības un reģionālā sadarbība. Sadarbība gan divpusējā, gan reģionālā līmenī arī ir sasniegusi līdz šim nepieredzētu līmeni. Tajā pašā laikā ir vajadzīgi nepārtraukti centieni, lai risinātu divpusējus jautājumus paplašināšanās procesā iesaistīto valstu starpā un ar dalībvalstīm, tostarp attiecīgā gadījumā ANO paspārnē. Tam vajadzētu palīdzēt pārvarēt pagātnes atstāto mantojumu, īpaši Rietumbalkānos, kur, neraugoties uz panākto progresu, joprojām vajadzīgs laiks, lai pilnībā sadziedētu neseno konfliktu atstātās rētas. Atbalsts stabilitātei un labklājībai Rietumbalkānos ir ieguldījums ne tikai reģiona nākotnē, bet ir arī pašas ES interesēs.

Attiecībā uz Turciju pozitīvie soļi, kas panākti Kipras izlīguma sarunās, sniedz svarīgu iespēju palielināt sadarbību visās jomās, tostarp pievienošanās sarunās.

Lai atbalstītu reformu centienus visās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs, Komisijas mērķis ir maksimāli izmantot esošos mehānismus un forumus, izmantojot ES asociācijas nolīgumu/stabilizācijas un asociācijas nolīgumus, pievienošanās sarunas vai Komisijas vadītas, konkrētām valstīm paredzētas iniciatīvas, piemēram, augsta līmeņa dialogu. Komisija turpinās nodrošināt pienācīgi mērķorientētu finanšu atbalstu, izmantojot Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA II*). Izmantojot *IPA II*, ES laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam piešķirs 11,7 miljardus euro, lai atbalstītu paplašināšanās procesā iesaistīto valstu gatavošanos pievienošanai, kā arī reģionālo un pārrobežu sadarbību. Ar *IPA* atbalstu finansēs arī pasākumus, kas veicina ekonomikas attīstību un izaugsmi un palīdz valstīm tikt galā ar pašreizējās bēgļu krīzes radītajām sekām. Eiropas Komisijas tīmekļa vietnē ir pieejams pārskats par ES finansējumu, kas piešķirts Rietumbalkāniem un Turcijai laikposmā no 2007. līdz 2014. gadam paplašināšanās stratēģijas atbalstam, kā arī pārskats par finansējuma rezultātiem un ietekmi.

II. ATKĀRTOTI APLIECINĀT KONCENTRĒŠANOS UZ PAMATJAUTĀJUMIEM

Paplašināšanās politikas pamatā joprojām ir princips “pamatjautājumi vispirms”. Pamatjautājumi par tiesiskumu, pamattiesībām, demokrātijas institūciju stiprināšanu, tostarp valsts pārvaldes reformu, kā arī ekonomikas attīstību un konkurētspēju ir paplašināšanās procesa galvenās prioritātes. Šie jautājumi atspoguļo nozīmi, ko ES piešķir tās pamatvērtībām un vispārējām politikas prioritātēm.

Politiskie, ekonomiskie un institucionālie pamatjautājumi ir nedalāmi, un tie ir savstarpēji pastiprinoši. Tiesiskumu un ekonomikas attīstību var uzskatīt par vienas medaļas divām pusēm. Tiesiskuma stiprināšana palielina juridisko noteiktību, veicina un aizsargā investīcijas un ievērojami palīdz sekmēt ekonomikas attīstību un konkurētspēju. Savukārt ekonomikas reformas un integrācija spēj stabilizēt valstis ilgtermiņā. Ir būtiski, lai paplašināšanās process sekmē šo sinerģiju un sniedz spēcīgāku stimulu ekonomikas reformām, lai nākamās dalībvalstis varētu izmantot funkcionējošas tirgus ekonomikas un spēcīga tiesiskuma sniegtās priekšrocības pirms pievienošanās un tādējādi sniegtu ieguldījumu Savienības labā funkcionēšanā kopumā.

Lai izpildītu Kopenhāģenas un Madrides² dalības kritērijus, ir ļoti būtiski pienācīgi pievērsties pamatjautājumiem. Tas turklāt palīdzēs nodrošināt, lai gan nākamās, gan pašreizējās dalībvalstis varētu pilnībā izmantot ES turpmākās paplašināšanās sniegtās priekšrocības.

Uzmanības pievēršana pamatjautājumiem ir atspoguļota īpašajās jomās, uz kurām attiecas stingrākā pieeja ziņojuma sniegšanai valstu ziņojumos. Sīkāka informācija par šīm jomām (tiesu iestādes, korupcijas un organizētās noziedzības apkarošana, vārda brīvība, ekonomiskie kritēriji, valsts pārvaldes reforma, publiskais iepirkums, statistika un finanšu kontrole) ir iekļauta pielikumā.

a) Tiesiskums

Tiesiskums ir pamatvērtība, kas ir ES izveides pamatā, un tā ir pievienošanās procesa galvenā vērtība. Valstīm, kuras vēlas iestāties Savienībā, jau agrīnā posmā ir jāizstrādā un jāveicina to galveno iestāžu pareiza darbība, kuras nepieciešamas tiesiskuma nodrošināšanai. Tiesiskums ir ne tikai demokrātijas pamatvērtība, bet ir arī izšķiroši svarīgs stabilai uzņēmējdarbības videi, jo tas nodrošina juridisko noteiktību saimnieciskās darbības veicējiem, atbalsta patērētājus un veicina investīcijas, nodarbinātību un izaugsmi.

Tiesiskuma stiprināšana joprojām ir galvenā problēma vairākumā paplašināšanās procesā iesaistīto valstu, jo īpaši tiesu iestāžu darbības un neatkarības uzlabošanas ziņā, ko joprojām kavē selektīva tiesiskuma gadījumi un politiska iejaukšanās tiesu iestāžu darbā. Cīņā pret organizēto noziedzību gūti zināmi panākumi, saucot pie atbildības atsevišķas personas, bet līdzīgu panākumu nav noziedzīgo tīklu likvidēšanā un līdzekļu konfiscēšanā. Korupcija joprojām ir plaši izplatīta visās valstīs un netiek sodīta; jo īpaši tas attiecas uz augsta līmeņa korupciju. Lai panāktu lielāku progresu šajās jomās, būs vajadzīga nelokāma politiska griba, kas palīdzēs sasniegt reālus rezultātus.

Attiecībā uz tiesiskumu pagājušajā gadā notikušas dažas pozitīvas pārmaiņas. Tās galvenokārt notikušas, ieviešot tiesisko regulējumu un institucionālās struktūras. Melnkalnē, piemēram, šajā jomā panākts labs progress kopš sarunu sākšanas. Tagad ir pilnībā jānodrošina īstenošana.

² Tas jo īpaši attiecas uz vajadzīgās administratīvās spējas veidošanu, kas vajadzīga *acquis* efektīvai īstenošanai.

Pēdējo divpadsmit mēnešu laikā ir konstatēti arī vairāki nopietni draudi tiesiskumam. Turcijā tiesu sistēmas neatkarību apdraud ne tikai politiska iejaukšanās atsevišķās lietās, un tiesu iestāžu un tiesībaizsardzības amatpersonu nomaiņa, bet arī tiesnešu apcietināšana vai pārvietošana pieņemto nolēmumu dēļ. Sarunu noklausīšanās lieta bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā ir pievērsusi uzmanību plašiem uzbrukumiem tiesiskumam, pamattiesību pārkāpumiem un nepilnībām valsts demokrātiskā darbībā. Šie jautājumi ir steidzami jārisina. Šīs nepilnības ir radušās, neskatoties uz daudzām tiesiskuma un citām reformām, kas ieviestas gan attiecībā uz likumdošanu, gan attiecīgu institucionālo struktūru izveidi. Šie piemēri liecina par to, cik svarīgi paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm ir īstenot reformas praktiski, ne tikai uz papīra.

Tie arī norāda, cik svarīgi ir turpināt pievērst ciešu uzmanību tiesiskuma jautājumiem pievienošanās procesā un jo īpaši īstenojot jauno pieeju pievienošanās sarunu 23. sadaļā "Tiesu iestādes un pamattiesības" un 24. sadaļā "Tiesiskums, brīvība un drošība". Šī pieeja, ko Komisija ieviesa 2012. gadā, piešķir prioritāti reformām tiesiskuma jomā, nodrošinot, ka tās tiek izskatītas pēc iespējas agrāk pievienošanās procesā. Tā sniedz valstīm maksimāli ilgu laiku pirms pievienošanās, lai gūtu stabilus un konkrētus rezultātus, šādi nodrošinot reformu ilgtspēju. Piemēram, valstīm ir jāuzkrāj ticami sasniegumi izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un galīgo spriedumu pieņemšanā organizētās noziedzības un korupcijas lietās (tajā skaitā augsta līmeņa lietās) ar adekvātu notiesāšanu un līdzekļu konfiskāciju.

Šo reģionu tāpat kā vairākas ES dalībvalstis ir skāris ārvalstu kaujinieku teroristu un pieaugošas radikalizācijas fenomens. Vairāki simti cilvēku ir pametuši reģionu, lai cīnītos tādās konflikta zonās kā, piemēram, Sīrijā un Irākā. Lai efektīvi novērstu un apkarotu radikalizāciju, ir vajadzīga visaptveroša stratēģija, kam nodrošināts vajadzīgais politiskais atbalsts, un jāīsteno cieša sadarbība ar reliģiskajiem līderiem un kopienām, sociālajiem un priekšposteņa darbiniekiem, izglītības un jaunatnes organizācijām. Aktīvāk jāvērsas pret naida runas gadījumiem. No izlūkošanas un tiesībaizsardzības iestāžu puses vajadzīga mērķtiecīga rīcība, lai dezorganizētu teroristu darbību un novērstu teroristu pārvietošanos un nelikumīgu ieroču plūsmu. Ir vajadzīga arī saskaņota tieslietu politika attiecībā uz likumpārkāpējiem.

b) Pamattiesības

Pamattiesības ir Eiropas Savienības vērtību pamatā un ir būtisks elements pievienošanās procesā. Pamattiesības lielākoties ir nostiprinātas paplašināšanās procesā iesaistīto valstu tiesību aktos, bet ir jādara vairāk, lai nodrošinātu, ka tās tiek pilnībā īstenotas arī praksē.

Vārda un plašsaziņas līdzekļu brīvība joprojām ir īpaša problēma. Jau 2014. gadā šajā jomā tika konstatēti regresa gadījumi. Šī tendence turpinās arī 2015. gadā. Rietumbalkānos notikusi nepamatota politiskā iejaukšanās sabiedrisko raidorganizāciju darbā, kā arī konstatēti žurnālistu iebiedēšanas gadījumi un gūti tikai ierobežoti panākumi attiecībā uz plašsaziņas līdzekļu pašregulāciju. Vārda brīvība ir vēl vairāk ierobežota arī Turcijā, gan veicot izmaiņas likumdošanā, gan praksē veicot kriminālvajāšanas par augsta līmeņa politiku, tostarp prezidenta, iespējamu apvainošanu un piemērojot lielus naudas sodus, kas kavē plašsaziņas līdzekļu darbības brīvību. Komisija ES pievienošanās procesā turpina par prioritāru uzskatīt darbu saistībā ar vārda un plašsaziņas līdzekļu brīvību. Komisija 2015. gada 4. novembrī rīkoja trešo "Speak-up!" konferenci, apvienojot galvenās ieinteresētās personas – plašsaziņas līdzekļu, pilsoniskās sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu pārstāvjus –, lai pievērstos galvenajām problēmām un stiprinātu centienus atbalstīt vārda brīvību reģionā.

Ir nepieciešams labāk aizsargāt minoritātes, jo īpaši romus. Rietumbalkānos un Turcijā romi joprojām ir rasisma, diskriminācijas un sociālās atstumtības upuri un dzīvo dziļā nabadzībā, bez pienācīgas pieejas veselības aprūpei, izglītībai un apmācībai, mājokļiem un darba iespējām.

Svarīgs jautājums ir arī diskriminācija un naidīgums pret citām neaizsargātām iedzīvotāju grupām, tostarp, pamatojoties uz seksuālo orientāciju vai dzimumidentitāti. Nedrīkst pieļaut nekādu iecietību attiecībā uz vardarbību, iebiedēšanu un naida runu, kas vērsta pret šīm un citām neaizsargātām personām. Ir vajadzīgs turpmāks darbs, lai veicinātu sieviešu un vīriešu līdztiesību, tostarp cīnītos pret vardarbību ģimenē, uzlabotu bērnu tiesības un sniegtu atbalstu personām ar invaliditāti, kā arī veicinātu tiesu iestāžu pieejamību. Ir vajadzīga stabilāka institucionālā sistēma pamattiesību aizsardzībai, jo īpaši, lai veicinātu ombuda darbību un atbalstītu nevalstiskās organizācijas (NVO) un cilvēktiesību aizstāvjus.

c) Ekonomikas attīstība un konkurētspēja

Lai kļūtu par ES dalībvalsti, ir ne tikai jānodrošina atbilstība ES noteikumiem un standartiem, bet arī jāpadara valsts ekonomika piemērota dalībai, lai nodrošinātu, ka valsts var izmantot visas priekšrocības, ko sniedz pievienošanās ES, un vienlaikus arī sniegt ieguldījumu ES ekonomikas izaugsme un labklājībā.

Visās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs joprojām ir būtiskas problēmas saistībā ar ekonomikas reformām, konkurētspēju, darbvietu radīšanu, fiskālo konsolidāciju un iekļaujošu izaugsmi. Kaut arī visas paplašināšanās procesā iesaistītās valstis lielākoties ir spējušas saglabāt vispārējo makroekonomikas stabilitāti un turpinās pieticīga atveseļošanās, visas Rietumbalkānu valstis saskaras ar nopietnām strukturālām ekonomikas un sociālajām problēmām, augstu bezdarba līmeni un zemu ienākumu līmeni. Ir jāuzlabo infrastruktūras un izglītības sistēmas. Pievilcīgu darba iespēju trūkuma dēļ vietējā līmenī vairākās valstīs notiek ievērojama naudas pārvedumu ieplūšana no ārvalstīm. Kosovā un Bosnijā un Hercegovinā šādi pārvedumi veido attiecīgi vairāk nekā 11 % un 12,6 % no IKP. Kaut arī šie pārskaitījumi daļēji kompensē pastāvīgo tirdzniecības deficītu un degvielas patēriņu, tie arī samazina stimulu strādāt.

Ieguldītāju piesaistes un ekonomikas izaugsmes un nodarbinātības veicināšanas priekšnoteikumi ir arī juridiskā noteiktība, neatkarīgas tiesu sistēmas darbība, kas veicina pamattiesību, tostarp īpašuma tiesību ievērošanu, funkcionējoša valsts pārvalde un vienota noteikumu piemērošana. Nepilnības tiesiskuma, konkurences noteikumu īstenošanas un publisko finanšu pārvaldības jomā, kā arī biežas izmaiņas atļauju un nodokļu jomā saasina korupcijas risku, negatīvi ietekmējot investīciju vidi. Rietumbalkānu valstis cieš no zema rūpniecības attīstības līmeņa, kā arī no esošo rūpniecības uzņēmumu zemas ražības un rūpniecības nozares pārvaldības nepilnībām. Šie faktori izskaidro, kāpēc ārvalstu investīcijas Rietumbalkānos joprojām ir pieticīgas; tas kavē vajadzīgo paraugprakses un zinātniskās nodošanu un attiecīgi arī straujāku ražīguma pieaugumu.

Jaunākās norises ekonomikā un prognozes liecina, ka:

- ⇒ paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs kopumā ir saglabāta makroekonomikas stabilitāte, bet sarežģīts uzdevums joprojām ir fiskālā konsolidācija, un vairākās valstīs problēma ir augsts valsts parāds.
- ⇒ Paredzams, ka Rietumbalkānu kandidātvalstis 2015. gadā pieredzēs vidēji 2,5 % lielu izaugsmi.
- ⇒ Tomēr palielinātais izaugsmes temps nav palīdzējis radīt vairāk darbvietu. Bezdarbs joprojām ir augsts, īpaši jauniešu un sieviešu vidū, un Rietumbalkānos tā līmenis ir vidēji 22 %, bet vēl augstāks tas ir Bosnijā un Hercegovinā, Kosovā un bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā. Nopietnas bažas joprojām izraisa augstais nabadzības līmenis.

- ⇒ ES ir Rietumbalkānu valstu galvenā tirdzniecības partnere, saņemot aptuveni 60 % eksporta no šā reģiona. ES ir arī vislielākā ārvalstu tiešo ieguldījumu nodrošinātāja.
- ⇒ Turcijā 2014. gadā bija vērojama izaugsmes stabilizēšanās 2,9 % apmērā, salīdzinot ar 4,2 % pirms gada. 2015. gadā tiek prognozēta nedaudz spēcīgāka izaugsme. Turcijas liras kurss ir samazinājies, un tekošā konta deficīts ir samazinājies no gandrīz 8 % no IKP 2014. gadā līdz mazāk nekā 6 % no IKP 2015. gadā mazākas iekšzemes pieprasījuma izaugsmes un zemāku enerģijas cenu dēļ. Turcijas jaunākie ekonomikas rādītāji atspoguļo gan valsts ekonomikas lielās iespējas, gan joprojām pastāvošo nelīdzsvarotību.
- ⇒ ES joprojām ir Turcijas galvenā tirdzniecības partnere, un vairāk nekā 40 % no tās apgērbi eksporta nonāk Eiropas Savienībā. Turcija ir kļuvusi par investīciju bāzi Eiropas uzņēmumiem, tai arvien vairāk integrējoties ES piegādes un ražošanas ķēdē. Aptuveni 60 % no ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem Turcijā ieplūst no ES.

Ņemot vērā ES dalībvalstu pieredzi Eiropas pusgada ietvaros, Komisija stiprina atbalstu ekonomikas pārvaldības un konkurētspējas uzlabošanai paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs. Tam vajadzētu palīdzēt paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm izmantot ilgtspējīgas izaugsmes un darbvietu radīšanas potenciālu, labāk plānot un noteikt strukturālo reformu secību, kā arī panākt atbilstību ekonomikas kritērijiem. Šis atbalsts ir īpaši svarīgs attiecībā uz Rietumbalkānu valstīm, jo neviena no tām vēl netiek uzskatīta par funkcionējošu tirgus ekonomiku.

2015. gada sākumā visas paplašināšanās procesā iesaistītās valstis iesniedza ekonomikas reformu programmas attiecībā uz vidēja termiņa makroekonomikas un fiskālo politiku, bet Rietumbalkānu valstis arī attiecībā uz strukturālajām reformām. Pamatojoties uz Komisijas veikto šo programmu analīzi un ieteikumiem, ES un attiecīgo valstu finanšu ministri tikās 2015. gada maijā un pieņēma kopīgus ieteikumus par reformām, kas vajadzīgas ilgtermiņa izaugsmes un konkurētspējas atbalstam. Šie ieteikumi ir pilnībā atspoguļoti pamatā esošajos Komisijas ikgadējos ziņojumos, kuros sniegtas papildu norādes attiecībā uz reformu prioritātēm. Mērķtiecīgāk tiek izmantots arī IPA finansējums.

Sākot ar nākamo gadu, ekonomikas reformu programmas tiks iesniegtas kā vienots integrēts dokuments, kurā lielāka uzmanība tiks vērsta uz nodarbinātības un sociālajām problēmām. Ekonomikas reformu programmu īstenošana turpināsies ik gadu.

Turcija un ES ir savstarpēji ieinteresētas veicināt ekonomikas reformas, apmainīties ar pieredzi, saskaņot nostājas G20 sanāsmēs un padziļināt ekonomisko integrāciju. Komisija ir uzsākusi visaptverošu ietekmes novērtējumu, kas būs ES un Turcijas muitas savienības modernizācijas un paplašināšanas sarunu pilnvaru pamatā. Mērķis ir uzlabot tirdzniecības attiecības līdz tādām līmenim, kas atbilst ES un Turcijas attiecību stratēģiskajai nozīmei un to ekonomiskās apmaiņas nozīmīgumam. Tiks uzsākts ES un Turcijas augsta līmeņa ekonomikas dialogs, ko papildinās ES un Turcijas uzņēmējdarbības forums, un tiks turpināts augsta līmeņa enerģētikas dialogs.

Konkurētspējas palielināšanai un tādu pasākumu ieviešanai, kas sekmē darbvietu radīšanu reģionā, vajadzētu mazināt spiedienu, ko izraisa migrācija no paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm uz ES. Līdzīgi kā iepriekš, pārejas pasākumu un/vai aizsardzības mehānisma attiecībā uz darba ņēmēju brīvu pārvietošanos iespējamā nepieciešamība un būtība tiks apspriesta pievienošanās sarunās par turpmāku paplašināšanos, ņemot vērā nākotnes ietekmes novērtējumu.

d) Demokrātijas institūciju darbība un valsts pārvaldes reforma

Vēl jāatrod pilnīgs risinājums, kas nodrošinātu galveno institūciju, kuras garantē demokrātiju, pienācīgu darbību un stabilitāti. Vairākās valstīs demokrātijas institūciju stāvoklis joprojām nav stabils. Nepastāv kompromisu veidošanas kultūra, un valstu parlamentu ietekme ir vāja. Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā, Albānijā un Melnkalnē pārskata periodā ir notikusi parlamenta boikotēšana. Kosovā un Melnkalnē opozīcijas pārstāvji bijuši iesaistīti pret valdību vērstos vardarbības aktos. Parlamentāro kontroli bieži vājina steidzamu likumdošanas procedūru pārmērīga izmantošana, vājas parlamentāro komiteju sistēmas un procedūras, kā arī nepietiekama apspriešanās ar ieinteresētajām personām un tas, ka ekspertu iesaiste ir neliela.

Lai gan ir mazāk problēmu attiecībā uz brīvām un godīgām vēlēšanām kā tādām, vēlēšanas bieži tiek uzskatītas par iespēju iegūt politisku kontroli pār valsts iestādēm. Šajā saistībā izšķiroša nozīme ir valsts pārvaldes reformai, tostarp stiprinot civildienesta profesionalitāti un to depolitizējot.

Valsts pārvaldes reforma līdztekus tiesiskumam un ekonomikas pārvaldībai ir transversāli jautājumi, kuri ir izšķiroši svarīgi, lai politiskās un ekonomikas reformas būtu sekmīgas un varētu veidot pamatu ES noteikumu un standartu īstenošanai.

Demokrātiskai pārvaldībai un pārskatatbildībai ir nepieciešama labi funkcionējoša valsts pārvalde. Pārvaldes darba kvalitāte arī tieši ietekmē valdību spēju nodrošināt sabiedriskos pakalpojumus, novērst un apkarot korupciju un veicināt konkurētspēju un izaugsmi. Būtiski ir civildienesta pārvaldībā iestrādāt tirgus principus un nodrošināt atbilstīgas administratīvās procedūras. Pēdējā gadā dažās valstīs ir panākts progress, bet darāmā ir vēl daudz vairāk.

Valstīm arī jārod tāds atbilstīgs līdzsvars starp centrālo, reģionālo un vietējo pārvaldi, kas sniedz piemērotāko atbalstu reformu īstenošanā un pakalpojumu sniegšanā iedzīvotājiem. Arī reģionālajām un vietējām iestādēm ir svarīga nozīme tiesību aktu saskaņošanā ar ES tiesisko regulējumu un iespējamā ES noteikumu piemērošanā.

Iedzīvotājiem ir ne tikai tiesības uz labu pārvaldi, bet arī tiesības aktīvi iesaistīties politikas veidošanā. Ir jādara vairāk, lai stiprinātu līdzdalības demokrātiju un attīstītu dialogu starp lēmumu pieņēmējiem un ieinteresētajām personām. Pilntiesīga pilsoniskā sabiedrība ir jebkuras demokrātiskas sistēmas svarīgs komponents. Tā stiprina politisko pārskatatbildību un sociālo kohēziju, padziļinot izpratni un ar pievienošanos saistīto reformu iekļautību, kā arī atbalstot izlīgumu konflikta sašķeltās sabiedrībās.

Dažos gadījumos ir jārada atbalstošāka un stimulējošāka vide, kas nodrošina labākus apstākļus politiskajam dialogam un bezpartejiskam ieguldījumam lēmumu pieņemšanas procesā un ko atbalsta neatkarīgu valsts statistikas iestāžu sniegti kvalitatīvi statistikas dati. Ir jānodrošina svarīgu struktūru, piemēram, Ombuda un valsts revīzijas iestāžu, neatkarība un efektivitāte, un to ieteikumi ir pienācīgi jāizskata.

III. REGIONĀLĀ SADARBĪBA

a) Savienotības programma

Komisija cenšas veicināt integrāciju starp atsevišķām valstīm, kā arī starp šīm valstīm un ES, un šo centienu pamatā ir savienotības nodrošināšana. Šie centieni palīdz arī attīstīt šo valstu Eiropas perspektīvu. Lai uzlabotu savienotību, vajadzīgi gan ieguldījumi, kuru mērķis ir transporta un enerģētikas infrastruktūras uzlabošana, gan nesaistoši pasākumi, kuru mērķis ir tirgu atvēršana, šķēršļu noņemšana integrācijai un paredzamas normatīvās vides radīšana.

Uzlabota savienotība starp Rietumbalkānu valstīm un ar ES ir būtisks faktors izaugsmes un nodarbinātības veicināšanā, jo tā stiprina valstu konkurētspējas pamatu. Tā sniegs

neapšaubāmu ieguvumu nākamo dalībvalstu iedzīvotājiem jau pirms pievienošanās un pavērs iespējas ieguldītājiem no ES. Savienotības programma ir cieši saistīta ar ekonomikas pārvaldību un ekonomikas reformu programmām, ko sagatavojušas paplašināšanās procesā iesaistītās valstis. Turklāt savienotības programma palīdz veidot mijiedarbību reģionā, attīstīt labas kaimiņattiecības un veicināt mieru un izlīgumu.

Ievērojami panākumi gūti saistībā ar “Berlīnes procesu” un sešu Rietumbalkānu valstu formātu, kas atbalsta reģionālu pieeju reāli izpildāmu prioritāšu noteikšanā attiecībā uz galvenajiem savienotības infrastruktūras projektiem un ieguldījumiem, kā arī attiecībā uz vajadzīgo reformu veicināšanu. Augustā Vīnē valstu un valdību vadītāji gan no minētā reģiona, gan vairākām dalībvalstīm izvērtēja panākumus un saskaņoja prioritātes turpmākai infrastruktūras attīstībai.

Transporta jomā Vīnes augstākā līmeņa sanāksmē tika turpināts darbs pie 2015. gada aprīlī noslēgtās Rietumbalkānu valstu vienošanās par pamattīklu un 2015. gada jūnijā noslēgtās vienošanās par trīs Eiropas transporta tīkla pamatkoridoru pagarināšanu, iekļaujot arī Rietumbalkānu valstis. Valstis noteica prioritāros projektus šo koridoru sekcijās, kuri jāīsteno līdz 2020. gadam. Lai nodrošinātu ilgtspēju un arī sasniegtu īstermiņa rezultātus, valstis vienojās pirms nākamās augstākā līmeņa sanāksmes, kas notiks Parīzē 2016. gada vasarā, īstenot vairākus nesaistošus pasākumus, piemēram, saskaņot un vienkāršot robežšķērsošanas procedūras, ceļu satiksmes drošību un tehniskās apkopes sistēmas. Rezultātus palīdzēs sasniegt arī Transporta kopienas līguma noslēgšana, jo tas veicinās sauszemes transporta tirgu un infrastruktūras integrāciju, vienlaikus palīdzot Rietumbalkānu valstīm īstenot ES sauszemes transporta standartus.

Tika noteikti arī prioritārie projekti starp 35 jau apstiprinātiem projektiem, kas ir **Enerģētikas** kopienas interesēs (PEKI), proti, strāvas starpsavienojumu projekti. Turklāt dalībvalstis ir vienojušās veikt pasākumus reģionālā elektroenerģijas tirgus izveidei. Pasākumi, kas ļaus sasniegt rezultātus jau īstermiņā, ietver pilnīgas atbilstības nodrošināšanu spēkā esošajām juridiskajām prasībām, kas noteiktas Enerģētikas kopienas līgumā, tostarp operatoru nodalīšanas, trešo personu piekļuves un regulatoru neatkarības stiprināšanas jomā.

Attiecībā uz klimata pārmaiņām dalībvalstīm būs jāveic nozīmīgas reformas atbilstoši ES klimata un enerģētikas politikas satvaram laikposmam līdz 2030. gadam un jāīsteno to starptautiskās saistības klimata pārmaiņu jomā.

Atlasītajiem ieguldījumu projektiem būs vajadzīgs ievērojams finansējums un līdzfinansējums, tostarp izmantojot Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmu, lai atbalstītu ieguldījumus, kas stimulē nodarbinātību un izaugsmi un sekmē savienotību reģionā. Tiek nostiprināta koordinācija ar starptautiskām finanšu iestādēm (SFI). Rietumbalkānu valstis ir izveidojušas valsts ieguldījumu komitejas, kuras ir izstrādājušas vienotu projektu plūsmu projektu, kas būs jāpārveido par uzticamiem plānošanas un prioritāšu noteikšanas mehānismiem, kuri nodrošinās, ka valstīm ir budžeta resursi un fiskālās iespējas, lai pieprasītu vajadzīgo finanšu aizdevumu visu projektu savlaicīgai īstenošanai.

Vēl viena svarīga prioritāte ir **jaunatne un izglītība**. Komisija atzinīgi vērtē vienošanos par "Pozitīvo programmu jaunatnei Rietumbalkānos" un vienošanos, kas panākta Rietumbalkānu forumā par izglītību un apmācību, par vienpadsmit reģionāliem projektiem, kuru mērķis ir reformu atbalstīšana un kapacitātes palielināšana. Arī turpmāk tiks atbalstītas "Erasmus+" programmu iniciatīvas, tostarp īpašais "jaunatnes logs", kā arī uzņēmējdarbība. Komisija arī atbalsta Reģionālās sadarbības padomes darbu ar valstīm par savstarpēju diplomu atzīšanu, kas uzlabos reģionālo mobilitāti un darba tirgus efektivitāti.

Turpmāka **tirgus integrācija** ir vēl viena prioritāte minētajā reģionā. Līdz ar Centrāleiropas brīvās tirdzniecības zonas (*CEFTA*) ieviešanu ir atcelti tarifi un kvotas lauksaimniecības un rūpniecības precēm. Ierobežotās iekšējās tirdzniecības plūsmas reģionā lielā mērā rodas nekonkurētspējīgu uzņēmumu dēļ. Eiropas Komisijai 2015. gada janvārī iesniegtajās ekonomikas reformu programmās valstis ir noteikušas īpašus konkurētspējas pasākumus. Tāpat būs svarīgi atrast pareizi līdzsvarotu stimulu kopumu uzņēmumiem, izvairoties no negodīgas konkurences nodokļu jomā. Komisija veiks salīdzinošu pētījumu par uzņēmējdarbības stimuliem.

IKT un elektronisko komunikāciju jomā ES vienotais digitālais tirgus paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm būtu jāuzlūko kā paraugs, kā nodrošināt digitālo preču un pakalpojumu labāku pieejamību patērētājiem un uzņēmumiem; radīt pareizos nosacījumus un līdzvērtīgus konkurences apstākļus, lai veicinātu digitālo tīklu un inovatīvu pakalpojumu attīstību; un palielināt digitālās ekonomikas izaugsmes potenciālu. Izmantojot *e-SEE* iniciatīvu, Reģionālās sadarbības padome un attiecīgās valstis jau ir uzsākušas konkrētu sadarbību šajā jomā, piemēram, par viesabonēšanas atcelšanu Rietumbalkānos.

Komisija pilnībā atbalsta Dienvidaustrumu Eiropas sadarbības procesa, kā arī RSP (Reģionālās sadarbības padomes) darbību, tajā skaitā Reģionālās attīstības stratēģiju līdz 2020. gadam un tajā noteikto uzsvaru ekonomiskās sadarbības un attīstības atbalstam reģionā. Komisija atzinīgi vērtē, ka tiek pastiprināta sešu Rietumbalkānu valstu iniciatīvas darbība, kas arī atbalsta Berlīnes procesā likto uzsvaru uz savienotību.

Komisija turpinās atbalstīt darbu šajās jomās un kopā ar Rietumbalkānu valstīm apzinās jaunas sadarbības jomas. Tas ietvers dalīšanos ES paraugpraksē reģionālo prioritāšu izvirzīšanā, piemēram, saistībā ar pārdomātās specializācijas stratēģiju, kas var veicināt turpmākus ieguldījumus pētniecībā un inovācijās, kā arī profesionālajā izglītībā un apmācībā.

b) Labas kaimiņattiecības un reģionālā sadarbība

Labas kaimiņattiecības un reģionālā sadarbība ir stabilizācijas un asociācijas, kā arī paplašināšanās procesa būtiski elementi un turpina veicināt pārmaiņas un nostiprināt stabilitāti Dienvidaustrumeiropas valstīs, kuras vēlas pievienoties ES. Ir pastiprināti kontakti un sadarbība divpusējā un reģionālā līmenī arī tādās jutīgās jomās kā kara noziegumi, bēgļu atgriešana, organizētā noziedzība un policijas sadarbība. Labu kaimiņattiecību nostiprināšana tiek turpināta, arī izmantojot dažādas reģionālās sadarbības iniciatīvas. Arvien biežāk notiek reģionālie kontakti ministru prezidentu un ministru līmenī. Ir svarīgi, lai šīs iniciatīvas būtu savstarpēji papildinošas, iekļaujošas un atbildīgas par tām un to virzība notiktu reģionos. Augustā tika parakstīti robežlīgumi starp Melnkalni un Bosniju un Hercegovinu, kā arī Melnkalni un Kosovu. Būtu jāturpina reģionālā sadarbība vides jautājumos, pievēršot īpašu uzmanību plūdu novēršanai, ūdens (pārrobežu upju baseinu) un gaisa piesārņojumam, kā arī vides aizsardzībai (pārrobežu aizsargājamās teritorijas).

Vienlaikus ir vajadzīgi papildu centieni, lai pārvarētu **divpusējās domstarpības** starp paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm un ar dalībvalstīm. Daudzas neatrisinātas problēmas turpina apgrūtināt divpusējās attiecības reģionā, jo īpaši tās, kas izriet no bijušās Dienvidslāvijas sabrukuma, piemēram, etnisko grupu savstarpējie strīdi un strīdi par statusu, minoritāšu situācija, atbildība par kara noziegumiem, pārvietotās personas, pazudušās personas un robežu demarkācija. Lai Dienvidaustrumeiropā sekmētu stabilitāti un atbalstītu tādas vides radīšanu, kas veicina ar pagātnes mantojumu saistīto problēmu pārvarēšanu, tādējādi mazinot risku, ka neatrisināti divpusēji jautājumi varētu tikt izmantoti politiskos nolūkos vai rastos jaunas domstarpības, ir vitāli svarīgi panākt izlīgumu un nodrošināt atbildīgu politisko vadību. Lielāks atbalsts reģionā būtu jāsniedz izlīguma centieniem,

piemēram, izmantojot Izlīguma komisijas koalīcijas (*RECOM*) patiesības noskaidrošanas un izlīguma iniciatīvu.

Attiecīgajām pusēm divpusējie jautājumi jārisina pēc iespējas agrākā posmā, un tiem nebūtu jākavē pievienošanās process, kā pamatā vajadzētu būt vispāratzītiem nosacījumiem. Komisija mudina puses darīt visu iespējamo, lai atrisinātu atlikušos strīdīgos jautājumus saskaņā ar noteiktajiem principiem un līdzekļiem, tostarp vajadzības gadījumā nododot jautājumus izskatīšanai Starptautiskajā Tiesā vai citās esošās vai *ad hoc* strīdu izšķiršanas struktūrās. Atzinīgi tiek vērtēta un vēl vairāk būtu jāattīsta pozitīvā gaisotne, kas saistīta ar Vīnes augstākā līmeņa sanāksmi augustā, kur Rietumbalkānu valstu vadītāji parakstīja vienošanos nekavēt savstarpējo progresu ceļā uz ES un vērsties starptautiskajā šķīrējtiesā, ja iesaistītās puses nevar pašas atrisināt divpusējos jautājumus.

Ir panākts ievērojams progress Serbijas un Kosovas attiecību normalizācijas procesā, un augustā ir parakstītas jaunas būtiskas vienošanās. Šis process ir jāturpina, un ir jāīsteno visas vienošanās (tostarp Briseles vienošanās³). ES ir integrējusi prasību par attiecību normalizēšanu pievienošanās sarunu pamatnostādņēs ar Serbiju un SAN ar Kosovu. Attiecībā uz bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku joprojām ir vitāli svarīgi uzturēt labas kaimiņattiecības, tostarp sarunu ceļā ANO paspārnē bez kavēšanās panākot pusēm pieņemamu vienošanos jautājumā par valsts nosaukumu.

Komisija arī turpmāk visām attiecīgajām valstīm piedāvās politisko atbalstu pēc iespējas ātrākai divpusējo jautājumu atrisināšanai un turpinās aktīvi atbalstīt darbu citos forumos, lai rastu risinājumus.

Komisija atzinīgi vērtē **Turcijas** atbalstu ANO vadītu sarunu atsākšanai par Kipras jautājuma nokārtošanu. Tagad ir svarīgi, lai progress šajās sarunās tiktu panākts cik drīz vien iespējams. Saskaņā ar iepriekšējos gados vairākkārt paustu Padomes un Komisijas nostāju Turcijai ir steidzami jāizpilda pienākums pilnībā īstenot Papildprotokolu un panākt progresu divpusējo attiecību normalizācijā ar Kipras Republiku. Tas varētu radīt jaunu dinamiku pievienošanās procesā. Komisija arī rosina izvairīties no jebkādiem draudiem, nesaskaņu avotiem vai rīcības, kas kaitē labām kaimiņattiecībām un miermīlīgam domstarpību risinājumam. Komisija uzsver visu ES dalībvalstu suverēnās tiesības. Tas cita starpā ietver tiesības slēgt divpusējus nolīgumus un veikt dabas resursu izpēti un izmantošanu saskaņā ar ES *acquis* un starptautiskajām tiesībām, tostarp ANO Jūras tiesību konvenciju.

IV. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Pamatojoties uz iepriekš minēto analīzi un valstu novērtējumiem, kas iekļauti pielikumā sniegtajos kopsavilkumos par valstīm, Komisija izvirza turpmāk izklāstītos **secinājumus** un **ieteikumus**.

I

1. ES paplašināšanās politika ir ieguldījums **miera, drošības un stabilitātes** nodrošināšanā Eiropā. Tā nodrošina labākas ekonomikas un tirdzniecības iespējas, kas ir savstarpēji izdevīgi gan ES, gan nākamajām dalībvalstīm.
2. Lai pievienotos ES, paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm ir jāatbilst iedibinātajiem kritērijiem. Stingrs pievienošanās process, kura pamatā ir strikti, bet taisnīgi **nosacījumi un pašu nopelnu princips**, ir izšķirīgi svarīgs paplašināšanās politikas ticamībai un tam, lai stimulētu paplašināšanās procesā iesaistītās valstis veikt tālejošas reformas un nodrošinātu atbalstu no ES iedzīvotāju puses.

³ 2013. gada aprīlis, "Pirmā vienošanās par principiem, kas reglamentē attiecību normalizēšanu".

3. Problēmas, ar kurām saskaras paplašināšanās procesā iesaistītās valstis, ir tik nopietnas, ka neviena no tām nebūs gatava pievienoties ES pašreizējās Komisijas pilnvaru laikā. Tāpēc pievienošanās procesā atkārtoti jāapliecina stingrā pievēršanās principam "**pamatjautājumi vispirms**", kas šīs Komisijas pilnvaru laikā būs **paplašināšanās politikas pamatā**.
4. Attiecīgi Komisija turpinās koncentrēt savus centienus, lai nodrošinātu, ka valstis prioritāri veic reformas tādās svarīgās jomās kā **tiesiskums**, tostarp tiesu sistēmas reformas un cīņa pret organizēto noziedzību un korupciju, **pamattiesības**, tostarp vārda brīvība un cīņa pret diskrimināciju, jo īpaši pret *LGBTI* kopienu un romiem, kā arī demokrātijas institūciju darbība, tostarp **valsts pārvaldes reforma**. Tā arī strādās, lai veicinātu **ekonomikas attīstību** un nostiprinātu konkurētspēju.
5. Šīs **būtiskās jomas ir nedalāmas, un tās ir savstarpēji pastiprinošas**. Tiesiskuma stiprināšana palielina juridisko noteiktību, veicina un aizsargā investīcijas un ievērojami palīdz sekmēt ekonomikas attīstību un konkurētspēju. Ir būtiski, lai paplašināšanās process sekmē šo sinerģiju un sniedz spēcīgāku stimulu ekonomikas reformām, lai nākamās dalībvalstis varētu izmantot funkcionējošas tirgus ekonomikas un tiesiskuma sniegtās priekšrocības pirms pievienošanās un tādējādi sniegtu ieguldījumu Savienības labā funkcionēšanā kopumā.
6. Rietumbalkānu valstis un Turciju smagi ir skārusi **bēgļu krīze**, un jo īpaši Turcijai ir izšķiroša loma humānās palīdzības sniegšanā bēgļiem. Lai risinātu šā fenomena radītās problēmas, nekavējoties jāpastiprina sadarbība plašākā reģiona ietvaros, lai identificētu cilvēkus, kuriem vajadzīga aizsardzība, sniegtu palīdzību, aizsargātu ES ārējās robežas un likvidētu noziedzības tīklus, kas nodarbojas ar cilvēku kontrabandu. ES sniedz būtisku atbalstu šā mērķa sasniegšanai. Turklāt Komisija ir ierosinājusi, ka ES sarakstā ar drošām trešām valstīm būtu jāiekļauj arī visas paplašināšanās procesā iesaistītās valstis.
7. Rietumbalkānu valstīm skaidrās izredzes uz dalību ES ir nozīmīgs stabilizācijas faktors reģionā, kur ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai pārvarētu pagātnes atstāto mantojumu un sekmētu izlīgumu. **Labas kaimiņattiecības un reģionālā sadarbība** ir būtiski stabilizācijas un asociācijas procesa elementi, un pagājušajā gadā šajā jomā panākts labs progress.
8. Komisija sniedz būtisku atbalstu **savienotības programmai**, attiecībā uz kuru nozīmīgs progress panākts Vīnes augstākā līmeņa sanāsmē augustā. Ir panākta vienošanās par transporta pamattīklu, un tagad tiks īstenoti galvenie transporta un enerģētikas infrastruktūras projekti. Komisija turpinās atbalstīt šo procesu, tostarp piešķirot ievērojamu finansējumu ar Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta starpniecību.
9. Šajā paziņojumā ir izklāstīta **visaptveroša ES paplašināšanās politikas vidēja termiņa stratēģija**. Komisija turpinās izstrādāt ikgadējus paziņojumus, kuros izvērtēs sasniegto, izdarīs secinājumus un sniegs ieteikumus par tematiskiem vai ar noteiktām valstīm saistītiem jautājumiem, kā arī pēc vajadzības ierosinās korekcijas vispārējā stratēģijā.
10. Komisija eksperimentālā kārtā ir ieviesusi jaunu, stingrāku pieeju saviem veiktajiem novērtējumiem **ikgadējos valstu ziņojumos** attiecībā uz vairākām būtiskām reformu jomām. Papildus ziņošanai par paveikto daudz lielāka uzmanība tiks pievērsta faktiskajam sagatavotības līmenim, kas vajadzīgs, lai uzņemtos dalības pienākumus, un valstīm tiks sniegtas skaidrākas norādes par reformu veikšanu. Tas palielinās pārredzamību un nodrošinās, ka reformu process ir vieglāk pārskatāms visām

ieinteresētajām personām, tostarp pilsoniskajai sabiedrībai, kurai ir vajadzīga labvēlīgākas vides izveide. Saskaņotāki novērtējumi arī uzlabos valstu salīdzināmību.

II

11. **Melnkalne.** ES pievienošanās sarunās ar Melnkalni ir gūti panākumi. Tiesiskuma jomā ir uzlabots tiesiskais regulējums un tiek veidotas jaunas iestādes. Vispārējam sarunu procesam tagad ir svarīgi, lai visa Melnkalnes tiesiskuma sistēma sniedz rezultātus, jo īpaši, lai izveidotu uzskaiti cīņā pret korupciju un organizēto noziedzību. Progress starpposma kritēriju izpildē attiecībā uz tiesiskuma sadaļām un attiecīgajiem konstatētajiem trūkumiem, kuru apliecina reāli rezultāti, noteiks pievienošanās sarunu tempu kopumā. Visām politiskajām partijām jāuzņemas atbildība un no jauna jāiesaistās konstruktīvā dialogā, un parlamentam jābūt politisko debašu norises svarīgākajam forumam. Melnkalnei arī jānodrošina, lai tiktu pilnīgi īstenoti jaunie tiesību akti vēlēšanu jomā. Melnkalnei būtu jāsamazina valsts parāds un jāuzlabo konkurētspēja attiecībā uz rūpniecības un lauksaimniecības precēm.
12. **Serbija.** Serbija ir veikusi nozīmīgus pasākumus, kuru rezultātā būtu jāatver ES pievienošanās sarunu pirmās sadaļas. Tā ir pabeigusi visaptverošus rīcības plānus tiesiskuma jomā. Tā ir arī panākusi vairākas būtiskas vienošanās ar Kosovu, un tas ir nozīmīgs pavērsiens normalizācijas procesā. Sarunu vispārējais temps būs īpaši atkarīgs no ilgtspējīgiem panākumiem šajās divās jomās. Komisija gaida sarunu pirmo sadaļu atvēršanu šogad starpvaldību konferencē. Tiesiskuma jomā galvenais faktors būs tiesu iestāžu reforma, kā arī cīņa pret korupciju un organizēto noziedzību. Ir jāturpina ekonomikas reformu process, īpašu uzmanību pievēršot valsts uzņēmumu un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju pārstrukturēšanai. Serbijas aizvien konstruktīvākā un vadošā loma reģionā ir būtiski svarīga reģionālo saišu un stabilitātes uzlabošanai. Serbiju ir nopietni skārusi bēgļu krīze, un kopš gada sākuma tā ir saskārusies ar vairāk nekā divsimt tūkstošu trešo valstu valstspiederīgo pieplūdumu, kas tranzītā šķērso tās teritoriju.
13. **Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika.** Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pievienošanās process ES joprojām ir strupceļā. Atklājumi saistībā ar sarunu noklausīšanās ir apstiprinājuši Komisijas un citu iestāžu iepriekš paustās nopietnās bažas par politisku iejaukšanos tiesu iestāžu un plašsaziņas līdzekļu darbā, pieaugošo valsts iestāžu un vēlēšanu norises politizāciju. Vienlaikus, ņemot vērā valsts pozīciju pievienošanās procesā, tā uztur augstu līmeni saskaņošanā ar *acquis*. Politikas dalībniekiem tagad ir pilnīgi jāpievēršas Komisijas "Steidzamo reformu prioritāšu" īstenošanai un politiskās krīzes pārvarēšanai. Budžetā vairāk līdzekļu būtu jāatvēl izaugsmei un nodarbinātībai, vienlaikus uzlabojot tā vispārējo uzbūvi, pārskatāmību un īstenošanu. Joprojām ir būtiski pieņemt izšķirošus lēmumus, lai atrisinātu "nosaukuma jautājumu". Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku ir nopietni skārusi bēgļu krīze, un kopš gada sākuma tā ir saskārusies ar vairāk nekā divsimt tūkstošu trešo valstu valstspiederīgo pieplūdumu, kas tranzītā šķērso tās teritoriju.

Ņemot vērā līdz šim panākto progresu jūnija un jūlija politisko vienošanos īstenošanā, Komisija ir gatava sniegt ieteikumu par pievienošanās sarunu sākšanu ar bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku.

Tomēr sarunas varēs sākt tikai ar nosacījumu, ka turpināsies jūnija un jūlija politisko vienošanos īstenošana un tiks panākts ievērojams progress steidzamo reformu prioritāšu īstenošanā. Šie jautājumi atkārtoti jāizskata pēc vēlēšanām.

14. **Albānija.** Albānija ir panākusi stabilu progresu, īstenojot galvenās prioritātes, kas vajadzīgas pievienošanās sarunu sākšanai, jo īpaši valsts pārvaldes reformās un sagatavošanās pasākumos tiesu sistēmas pamatīgai reformai. Tagad ir jāpieņem tiesu iestāžu reformu pakete, ka arī jāturpina veidot stabili sasniegumi aktīvā izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un galīgo spriedumu pieņemšanā visos līmeņos cīņā pret korupciju un organizēto noziedzību. Pieņemot tiesību aktus par noziedzīgu nodarījumu veicēju izslēgšanu no Parlamenta, tiktu uzlabota iedzīvotāju uzticība saviem politiskajiem pārstāvjiem un valsts iestādēm. Lai panāktu ES reformu procesa ilgtspēju, ir jānodrošina konstruktīvs politiskais dialogs starp partijām. Ir vajadzīgi turpmāki centieni fiskālās konsolidācijas atbalstam, uzņēmējdarbības vides uzlabošanai un ēnu ekonomikas apkarošanai.
15. **Bosnija un Hercegovina.** Bosnija un Hercegovina ir atsākusi reformas, kas vajadzīgas, lai virzītos uz priekšu ES integrācijas procesā. Lai ES izskatītu Bosnijas un Hercegovinas dalības pieteikumu, ir vajadzīgs nozīmīgs progress jūlijā ar politisku vienprātību pieņemtās reformu programmas īstenošanā. Tagad rakstiskās apņemšanās jāpilda, pieņemot un īstenojot vajadzīgās reformas, jo īpaši tiesiskuma jomā, tostarp attiecībā uz cīņu pret korupciju un organizēto noziedzību, kā arī sociālekonomiskās reformas. Lai novērstu augstos bezdarba un zemos līdzdalības rādītājus, valstij būtu jāmazina elastības trūkums darba tirgū, tostarp samazinot nodokļu īpatsvaru darbaspēka izmaksās. Instruments, kas būtu jāizmanto, lai novērstu atlikušos trūkumus Bosnijas un Hercegovinas tiesu iestādēs, ir strukturētais dialogs par tiesiskumu. Valsts pārvaldes stiprināšana, uzlabojot sadarbību visos līmeņos un izveidojot efektīvu koordinācijas mehānismu attiecībā uz ES jautājumiem, būs nepieciešama arī, lai valsts varētu pārvarēt problēmas ceļā uz ES. Steidzamības kārtā jāpabeidz Stabilizācijas un asociācijas nolīguma pielāgošanu, lai ņemtu vērā Horvātijas pievienošanos ES.
16. **Kosova.** Komisija atzinīgi vērtē to, ka ir parakstīts Stabilizācijas un asociācijas nolīgums, ar ko paredz vispārēju sistēmu ciešākām politiskām un ekonomiskām attiecībām starp ES un Kosovu. Kosovai izveidot specializētu palātu smagu noziegumu izmeklēšanai saistībā ar Kosovai konfliktu ir būtisks solis uz priekšu. Tā ir arī panākusi būtiskas vienošanās ar Serbiju, un tas ir nozīmīgs pavērsiens normalizācijas procesā. Kosovai vajadzētu saglabāt pozitīvo virzību, tostarp risinot daudzās ar reformām saistītās problēmas, jo īpaši tiesiskuma jomā, cīņā pret organizēto noziedzību un korupciju. Valdībai un Asamblejai steidzami jānodrošina, lai nekavējoties pamatojoties uz viņu profesionālajiem sasniegumiem, tiktu iecelti daudzu neatkarīgu un regulatīvu iestāžu padomju locekļi. Komisija atzinīgi vērtē progresu, kas panākts vīzu režīma liberalizācijas procesa prasību izpildē. Kosova ir pieņēmusi dažus efektīvus īstermiņa pasākumus, lai samazinātu nelikumīgo migrāciju ES. Saskaņā ar demokrātiskām procedūrām Asamblejai būtu jāatļauj rīkot brīvas un atklātas debates par visiem jautājumiem, kas skar Kosovu. Nav pieņemama Asamblejas darbības traucēšana un vardarbība politisku mērķu sasniegšanai.
17. **Turcija.** Turcija ir Eiropas Savienības svarīga partnere. Pagājušajā gadā ES un Turcija turpināja uzlabot sadarbību svarīgākajās kopīgu interešu jomās. Turcija saskaras ar nopietnām ārpolitikas un drošības politikas problēmām, tostarp ar pieaugošiem terorisma draudiem. Turcija arī saskaras ar ārkārtīgi nopietnu bēgļu krīzi, un savā teritorijā sniedz būtisku atbalstu vairāk nekā 2 miljoniem Sīrijas bēgļu. Ir ārkārtīgi svarīgi stiprināt ES un Turcijas politisko dialogu, sadarbību un partnerattiecības. Eiropadome pauda gandarījumu par kopīgu rīcības plānu attiecībā uz bēgļu un migrācijas pārvaldību kā daļu no visaptverošas sadarbības programmas, kuras pamatā ir dalīta atbildība, savstarpējas saistības un to pildīšana. ES un tās dalībvalstis pauda gatavību pastiprināt sadarbību ar Turciju un izveidotās programmas ietvaros būtiski palielināt savu politisko un finansiālo iesaisti. Kopīgā rīcības plāna veiksmīga

īstenošana palīdzēs paātrināt vīzu režīma liberalizācijas ceļveža īstenošanu attiecībā uz visām iesaistītajām dalībvalstīm un atpakaļuzņemšanas nolīguma pilnīgu īstenošanu. Progresu izvērtēs 2016. gada pavasarī, kad Komisija publicēs otro vīzu īstenošanas ziņojumu.

Turcijas progresu reformu īstenošanā tomēr ir kavējušas atkārtotas vēlēšanas un politiska konfrontācija. Tiesu iestāžu darbā konstatēti būtiski trūkumi. Situācija saistībā ar vārda brīvību un pulcēšanās brīvību turpināja pasliktināties. Ir apstājies strīdu izšķiršanas process saistībā ar kurdu jautājumu. Attiecībā uz tiesību aktu saskaņošanu ar ES *acquis* kopumā Turcija daudzās jomās ir sasniegusi labu sagatavotības līmeni. Turcija ir funkcionējoša tirgus ekonomika ar mērenu izaugsmi, bet tai joprojām jānovērš makroekonomikas nelīdzsvarotība un jāveic papildu strukturālās reformas. ES un Turcija pastiprināti strādā, lai uzlabotu informētību par kopīgajām ekonomiskajām un tirdzniecības attiecībām, tostarp atbalstot Muitas savienības modernizācijas un paplašināšanas principus un uzlabojot politikas dialogu enerģētikas nozarē.

ES ir gatava atsākt sarunas ar Turciju par visiem mūsu kopīgās programmas jautājumiem. Turcijai pastiprināti jāstimulē reformas tiesiskuma un pamattiesību jomā. Nekavējoties ir jāatsāk miera sarunas. Komisija cer turpināt strādāt pie šo galveno prioritāšu īstenošanas kopā ar jauno valdību, kas tiks izveidota pēc 1. novembra vēlēšanām.

Eiropadome arī secināja, ka pievienošanās procesam vajadzīgi papildu stimuli, lai panāktu progresu sarunās saskaņā ar sarunu programmu un attiecīgajiem Padomes secinājumiem. Komisija ir ierosinājusi atvērt 17. sadaļu un aicina Padomi līdz 2015. gada beigām organizēt starpvaldību konferenci. Atjaunināts izskatīšanas ziņojums par 31. sadaļu tika iesniegts 2013. gada decembrī. Komisija pārskatīs citās sadaļās panākto progresu un līdz 2016. gada pavasarim plāno iesniegt atjauninātus sagatavošanas dokumentus, kas attiecas uz 15., 23., 24. un 26. sadaļu. Par visām minētajām sadaļām var sākt sarunas Padomē, neskarot dalībvalstu nostāju. Jo īpaši, atsākot sagatavošanos 23. un 24. sadaļas atvēršanai, Turcija iegūtu visaptverošu ceļvedi reformām būtiskajās tiesiskuma un pamattiesību jomās.

Saskaņā ar iepriekšējos gados vairākkārt paustu Padomes un Komisijas nostāju Turcijai ir steidzami jāizpilda pienākums pilnībā īstenot Papildprotokolu un panākt progresu divpusējo attiecību normalizācijā ar Kipras Republiku. Komisija atzinīgi vērtē ANO vadītu sarunu atsākšanu par Kipras jautājuma nokārtošanu. Tagad ir svarīgi, lai progress šajās sarunās tiktu panākts cik drīz vien iespējams. Turcijas apņēmība un ieguldījums visaptveroša risinājuma rašanā ir izšķiroši svarīgi. ES ir paziņojusi par savu gatavību pielāgot vienošanās nosacījumus saskaņā ar Savienības dibināšanas pamatā esošajiem principiem.

V. PIELIKUMI

1. Kopsavilkumi par valstu ziņojumos iekļautajiem konstatējumiem
2. Izmaiņas gada pārskatos par valstīm
3. Svarīgākie statistikas dati

1. PIELIKUMS. KOPSAVILKUMI PAR VALSTU ZIŅOJUMOS IEKĻAUTAJIEM KONSTATĒJUMIEM

Melnkalne

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** ir pilnībā jāīsteno jaunie, 2014. gadā pieņemtie vēlēšanu tiesību akti, tajā skaitā par vēlētāju elektronisko identifikāciju. Nav veikti politiski pasākumi attiecībā uz iespējamo publiskā finansējuma ļaunprātīgu izmantošanu partiju politiskajiem mērķiem ("audioierakstu lietas").

Dažas politiskās partijas septembrī iesaistījās parlamenta boikotēšanā. Ārpus parlamenta tika organizētas vairākas protesta akcijas. Šo akciju laikā izcēlās sadursmes starp policiju un protestētājiem, kuru rezultātā tika nodarīti miesas bojājumi un mantisks kaitējums. Tiek sagaidīts, ka visi vardarbības akti un apsūdzības par pārmērīgu spēka lietošanu šo notikumu laikā tiks rūpīgi izmeklēti. Vienlaikus visām politiskajām partijām būtu atkal jāiesaistās konstruktīvā politiskā dialogā ar parlamentu.

Neliels progress ir panākts attiecībā uz sadarbības uzlabošanu starp valdības un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, jo īpaši attiecībā uz pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību pievienošanās procesā, kurā pilsoniskajai sabiedrībai joprojām ir aktīva loma. Jārada apstākļi, kas veicina brīvprātīgo darbu, pilsonisko aktivitāti un sociālo uzņēmējdarbību.

Melnkalne ir mēreni sagatavota valsts pārvaldes reformai. Tomēr tās rezultāti, lai nodrošinātu uz nopelniem balstītu pieņemšanu darbā un politizācijas problēmas risināšanu, ir nevienmērīgi; tas būtu jānodrošina visos līmeņos, tostarp attiecībā uz augstākiem amatiem. Attiecībā uz valsts finanšu pārvaldību Melnkalnei ir jāaskaņo savi grāmatvedības standarti ar starptautiskajiem standartiem un jāievieš stingra iekšējās kontroles sistēma, kā arī jāuzlabo atbilstība tiesību aktiem.

Tiesu sistēma ir mēreni sagatavota. Ir veikti būtiski pasākumi, lai saskaņotu tiesisko regulējumu ar Eiropas standartiem, paaugstinātu profesionalitāti un neatkarību. Tagad galvenā uzmanībā būtu jāvelta īstenošanai. 2014. gadā vēl neizskatīto lietu skaits nav būtiski samazinājies. Tiesnešu un prokuroru ētikas kodekss ir saskaņots ar attiecīgajiem Eiropas un starptautiskajiem standartiem. Tiek īstenota tiesu iestāžu reformas stratēģija (2014.–2018. gadam) un ar to saistīts rīcības plāns. Tagad pilnībā jāīsteno jaunā darbā pieņemšanas, profesionālās novērtēšanas un amatā paaugstināšana sistēma.

Melnkalne ir panākusi nelielu sagatavotības līmeni attiecībā uz cīņu pret korupciju. Tomēr joprojām nav pietiekami stabila sasniegumu efektīvā izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un galīgo spriedumu pieņemšanā korupcijas lietās, jo īpaši attiecībā uz augsta līmeņa korupciju. Cīņā pret organizēto noziedzību valsts ir panākusi nelielu sagatavotības līmeni. Ir vajadzīgi papildu centieni, jo īpaši, lai veiktu izmeklēšanas par plašākiem noziedznieku tīkliem un apkarotu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.

Turpmākā virzība pievienošanās sarunās kopumā būs atkarīga arī no tiesiskuma jomā panāktā progressa: tas būs jāpierāda un jāizvērtē, pamatojoties uz stabiliem sasniegumiem cīņā pret korupciju un organizēto noziedzību.

Tiesiskais regulējums cilvēktiesību aizsardzības jomā lielā mērā atbilst Eiropas standartiem, bet joprojām pastāv problēmas saistībā ar īstenošanu. Melnkalne ir panākusi nelielu sagatavotības līmeni vārda brīvības jomā. Tomēr joprojām saglabājas bažas: pārskata periodā ir konstatēti uzbrukumi plašsaziņas līdzekļu darbiniekiem un īpašumam, kaut gan mazākā mērā nekā iepriekšējos gados. Daži pret plašsaziņas līdzekļiem vērsti vardarbības gadījumi joprojām nav atrisināti, tostarp vissmagākais gadījums, t. i., galvenā redaktora slepkavība 2004. gadā. Rūpīgi izstrādātu profesionālo un ētikas standartu, kā arī efektīva pašregulējuma trūkums neveicina plašsaziņas līdzekļu brīvību.

Melnkalnei joprojām ir konstruktīva loma reģionālajā sadarbībā, un tā veikusi nozīmīgus pasākumus, lai rastu savstarpēji pieņemamus risinājumus divpusējām problēmām ar kaimiņvalstīm, tostarp augstā parakstījusi robežlīgumus ar Bosniju un Hercegovinu, kā arī Kosovu.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** Melnkalne ir mēreni sagatavota funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidei. Neliels progress tika panākts, īstenojot fiskālo konsolidāciju un uzlabojot uzņēmējdarbības vidi. 2013. gadā ekonomika ir atguvusies no 2009. un 2012. gadā piedzīvotās dubultās lejupslīdes. Pēc neliela 2014. gadā piedzīvota palēninājuma ekonomikas izaugsmes temps, pateicoties ieguldījumiem, atkal palielinās. Kaut arī *Bar-Boljare* automaģistrāles būvniecība līdztekus ar citiem ieguldījumiem enerģētikas, transporta un tūrisma jomās veicinās ekonomikas izaugsmi, automaģistrāles būvniecības izmaksas rada draudus fiskālajai ilgtspējai. Melnkalnei būtu jācenšas samazināt valsts parādu. Bankas saskaras ar augstu ienākumus nenesošu aizdevumu īpatsvaru, problēmām saistībā ar parādu piedziņu un zemu rentabilitāti tirgus nelielā apjoma dēļ, kā rezultātā aizdevumi tiek izsniegti ierobežotā apjomā un ir dārgi. Neskatoties uz nelieliem uzlabojumiem, darba tirgus rādītāji joprojām ir neapmierinoši un saglabājas augsts bezdarba līmenis, patlaban sasniedzot 18 %.

Melnkalne ir mēreni sagatavota izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku darbību Eiropas Savienībā. Tomēr attiecībā uz rūpniecības un lauksaimniecības precēm Melnkalnei joprojām ir zema konkurētspēja, kas būtu jāuzlabo. Joprojām vajadzīgas būtiskas reformas valsts fiziskās infrastruktūras un cilvēkkapitāla stiprināšanai, kā arī prognozējamās un labvēlīgas normatīvās vides nodrošināšanai.

Attiecībā uz **spēju uzņemties dalībvalsts pienākumus** Melnkalne ir mēreni sagatavota vairumā *acquis* sadaļu, lai gan tiesību aktu saskaņošanas līmenis ir atšķirīgs. Publiskā iepirkuma jomā Melnkalne ir mēreni sagatavota. Ir jādara vairāk, lai novērstu korupciju publiskā iepirkuma ciklā. Melnkalne ir mēreni sagatavota arī attiecībā uz finanšu kontroli, bet ir vajadzīgi ievērojami centieni, lai īstenotu valsts iekšējo finanšu kontroli (VIFK) visos valsts pārvaldes līmeņos, kā arī valsts uzņēmumos. Statistikas jomā Melnkalne ir panākusi nelielu sagatavotības līmeni: ir vajadzīgi ievērojami centieni, īpaši, lai nodrošinātu makroekonomikas un uzņēmējdarbības statistikas saskaņošanu ar ES standartiem.

Melnkalne ir agrīnā sagatavošanās posmā, *inter alia*, vides un klimata pārmaiņu jomā. Saskaņošana ar *acquis* un administratīvās spējas stiprināšana joprojām ir būtiska Melnkalnes problēma.

Serbija

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** ieinteresētās personas, tostarp pilsoniskā sabiedrība arvien vairāk tika iesaistītas pievienošanās procesā. Kaut arī nesen ir pastiprinājusies sadarbība starp iestādēm un neatkarīgām regulatīvām iestādēm un ombudu, sadarbība būtu jāuzlabo vēl vairāk. Būtu jāierobežo steidzamības procedūru izmantošana parlamentā. Konstitucionālās reformas būs vajadzīgas, lai nodrošinātu tiesību aktu saskaņošanu ar ES standartiem dažās jomās.

Serbija ir mēreni sagatavota valsts pārvaldes reformas jomā. Labs progress ir panākts, pieņemot visaptverošu rīcības plānu. Serbijai arī turpmāk jā saglabā apņēmība un jā īsteno reformu mērķi. Stingra politiskā griba joprojām ir būtiska, lai paaugstinātu pārvaldes profesionalitāti un to depolitizētu, kā arī padarītu darbā pieņemšanas un atlaišanas procedūras pārredzamākas, jo īpaši attiecībā uz augstākā līmeņa vadības amatiem.

Tiesu sistēma ir sasniegusi nelielu sagatavotības līmeni. Maijā tika pieņemti jauni tiesnešu un prokuroru novērtēšanas noteikumi. Lielākā daļa tiesu priekšsēdētāju ir iecelti amatā pastāvīgā darbā. Ir vajadzīgi turpmāki pasākumi, lai novērstu politisko ietekmi. Tiesu iestāžu darbības

kvalitāti un efektivitāti, kā arī tiesu iestāžu pieejamību kavē nevienmērīgs darba apjoms, apgrūtināši liels neizskatīto lietu skaits un bezmaksas juridiskās palīdzības sistēmas trūkums.

Serbija ir panākusi nelielu sagatavotības līmeni korupcijas novēršanā un apkarošanā, lai gan tā joprojām ir plaši izplatīta. Pretkorupcijas pasākumi vēl nav devuši ievērojamus rezultātus. Institucionālā struktūra vēl nedarbojas kā uzticams preventīvs līdzeklis. Jāpanāk stabili sasniegumi korupcijas lietu efektīvā izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un spriedumu pieņemšanā, tostarp augsta līmeņa lietās.

Serbija ir panākusi nelielu sagatavotības līmeni attiecībā uz cīņu pret organizēto noziedzību. Ir sākušas darboties jaunas DNS un narkotiku ķīmijas laboratorijas. Valsts aktīvi veicina starptautisko un reģionālo sadarbību. Serbija ir pieņēmusi stratēģijas cīņai pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu, kā arī finanšu izmeklēšanas stratēģiju, bet tai joprojām trūkst vispārēja stratēģiska pārskata par organizēto noziedzību tās teritorijā. Ir jāgūst ticami sasniegumi cīņā pret organizēto noziedzību.

Ir izveidota tiesiskā un institucionālā sistēma pamattiesību ievērošanai. Jānodrošina konsekventa tās īstenošana visā valstī, tostarp attiecībā uz minoritāšu aizsardzību. Ir jādara vairāk, lai nodrošinātu apstākļus plašsaziņas līdzekļu un vārda brīvības pilnīgai izmantošanai, jo šajās jomās Serbija ir panākusi nelielu sagatavotības līmeni. Pastāvīgi jācenšas uzlabot romu, kā arī bēgļu un pārvietoto personu stāvokli. Iestādes veica pasākumus, lai stiprinātu lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu un interseksuāļu (*LGBTI*) tiesību aizsardzību, un atkārtoti sekmēja praida gājiena rīkošanu Belgradā. Tomēr joprojām ir vajadzīga spēcīgāka cieņas kultūra attiecībā uz *LGBTI* personām.

Serbija konstruktīvi piedalījās reģionālajās iniciatīvās un ir centusies uzlabot savas divpusējās attiecības izlīguma un labu kaimiņattiecību vārdā. Pozitīvu vēstījumu sniedza premjerministra piedalīšanās Srebrenicas genocīda piemiņas pasākumā jūlijā.

Saistībā ar **attiecību normalizāciju ar Kosovu** Serbija saglabāja apņēmību īstenot 2013. gada aprīļa pirmo vienošanos par principiem, kas reglamentē attiecību normalizāciju un citas vienošanās, kas panāktas ES sekmētā dialoga laikā. Galvenās vienošanās augustā tika pabeigtas enerģētikas un telekomunikāciju jomā, kā arī attiecībā uz serbu vairākuma municipalitāšu asociācijas/kopienas izveidi un Mitrovicas tilta problēmas risinājumu. Dialogā panākti konkrēti rezultāti arī tieslietu, civilās aizsardzības, integrācijas, transportlīdzekļu apdrošināšanas, muitas nodokļu iekasēšanas un integrētas robežu pārvaldības jomā. Notikušas arī konstruktīvas sarunas par sadarbības uzlabošanu no Kosovas nākošo migrācijas plūsmu pārvaldībā. Veiktie pasākumi sniedza jaunu impulsu attiecību normalizēšanai un tiem vajadzētu pozitīvi un konkrēti ietekmēt iedzīvotāju ikdienas dzīvi gan Kosovā, gan Serbijā.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** Serbija ir mēreni sagatavota funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidei. Ir panākts labs progress dažu galveno politikas trūkumu novēršanā, un ir jā saglabā pozitīvā dinamika strukturālo reformu veicināšanā. Serbijas ekonomika atgūstas no lejupslīdes. Pateicoties būtiskiem konsolidācijas pasākumiem un uzlabotai nodokļu iekasēšanai, budžeta deficīts ir krasī samazinājies. Fiskālā konsolidācija būtu jāturpina un jāatbalsta, īstenojot plānotās reformas. Inflācija joprojām ir ļoti zema, ļaujot centrālajai bankai samazināt procentu likmes. Lai gan bezdarba līmenis ir ļoti augsts, tas ir samazinājies zem 20 % līmeņa. Ir panākts progress saistībā ar valsts uzņēmumu un galveno sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju pārstrukturēšanu, taču šis progress ir jāpalielina. Privātais sektors ir mazattīstīts, un to kavē trūkumi tiesiskuma jomā un apgrūtināta piekļuve finansējumam. Ir jāturpina ekonomikas reformu process, īpašu uzmanību pievēršot valsts uzņēmumu un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju pārstrukturēšanai.

Serbija ir mēreni sagatavota izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku darbību Eiropas Savienībā. Izglītības sistēma joprojām ir neefektīva, fiziskā infrastruktūra nav pietiekami attīstīta, un būtisku vietu ieņem neoficiālais sektors un valsts atbalsts. Serbijai jāuzlabo

izglītības sistēmas kvalitāte, orientējot to uz darba tirgus vajadzībām, jāstimulē privātie ieguldījumi, kā arī jāpaātrina valsts infrastruktūras projektu īstenošana. Tai labāk jāreglamentē parafiskālās izmaksas un jānodrošina pārredzams valsts atbalsts privātajam sektoram, novirzot to efektīviem un horizontāliem mērķiem, piemēram, atbalstot MVU, kā arī pētniecību un izstrādi.

Attiecībā uz **spēju uzņemties dalībvalsts pienākumus** Serbija turpināja visa sava tiesiskā regulējuma saskaņošanu ar ES *acquis*. Lai saglabātu reformu tempu, ļoti svarīgi būs pietiekami finanšu resursi un cilvēkresursi, kā arī rūpīgs stratēģiskais satvars. Serbijas tiesību akti tagad lielā mērā ir saskaņoti ar *acquis* tādās jomās kā intelektuālā īpašuma tiesības, pretmonopols un uzņēmumu apvienošanās, kā arī monetārā politika. Serbija ir izveidojusi valsts Investīciju komiteju, kas apvieno valsts iestādes, līdzekļu devējus un starptautiskās finanšu iestādes (SFI) un koordinē Serbijas ieguldījumu politiku vienotā projektu plānojuma galvenajās nozarēs (enerģētika, transports, vide un ar ekonomiku saistīta infrastruktūra), un šīs komitejas izveide ir labs piemērs attiecīgajā reģionā. Serbija ir mēreni sagatavota tādās jomās kā publiskais iepirkums, statistika un finanšu kontrole. Laikposmā pirms pievienošanās Serbijai būs jāsaskaņo sava ārpolitika un drošības politika ar Eiropas Savienības kopējo ārpolitiku un drošības politiku.

Krasi ir pieaugušas jauktās migrācijas plūsmas, radot ievērojamu slogu Serbijas patvēruma un migrācijas sistēmai. Serbija ar ES, kā arī citu atbalstu ir pielikusi ievērojamas pūles, lai nodrošinātu, ka trešo valstu valstspiederīgie, kuri tranzītā dodas cauri valstij, saņem pajumti un humāno palīdzību. Tajā pašā laikā, lai saglabātu bezvīzu režīmu, Serbijai jāturpina centieni novērst nepamatotu patvēruma pieteikumu skaita pieaugumu, ko Serbijas valstspiederīgie iesnieguši ES un Šengenas valstīs.

Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** nopietnās problēmas, par kurām ziņots iepriekšējos gados, ir aizēnojuši valsts smagākā politiskā krīze kopš 2001. gada, un pārtvertā saziņa, kurā acīmredzot iesaistītas valdības augstākā līmeņa amatpersonas, liecina par pamattiesību pārkāpumiem, iekļaušanos tiesu iestāžu neatkarībā, vārda brīvības un vēlēšanu norises pārkāpumiem, kā arī par politizāciju un korupciju. Bažas par visiem šiem jautājumiem bija izteiktas jau iepriekšējos progresu ziņojumos. Politiskā dialoga iziršana un grūtības panākt vienprātību vēlreiz apliecina valsts politiskās kultūras sašķeltnību.

Pamatojoties uz jūnijā un jūlijā panākto vienošanos, ko veicināja Komisijas loceklis ar trīs Eiropas Parlamenta deputātu palīdzību, parlamenta deputāti, kas pārstāv galveno opozīcijas partiju, 1. septembrī pēc vairāk nekā gadu ilga boikota atsāka darbu parlamentā. Boikots nopietni ietekmēja iestādes uzraudzības funkciju pār izpildvaru. Citām galvenajām iestādēm neizdevās veikt efektīvu uzraudzību. Ir sācies darbs pie politiskās vienošanās īstenošanas. Jāturpina īstenošana, un daudz vairāk jāpaveic attiecībā uz "Steidzamajām reformu prioritātēm"⁴, lai sasniegtu šo un citu jau iepriekš noteiktu reformu mērķus.

Attiecības starp etniskajām grupām joprojām ir nestabilas. Ir jāpabeidz pārskatīt Ohridas pamatnolīgumu, ar ko tika izbeigts 2001. gada konflikts un kas veido pamatu attiecībām starp etniskajām grupām.

⁴ "Steidzamās reformu prioritātes": http://ec.europa.eu/enlargement/news_corner/news/news-files/20150619_urgent_reform_priorities.pdf. Vecāko ekspertu darba grupas ieteikumi: http://ec.europa.eu/enlargement/news_corner/news/news-files/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf

Pēc policijas īstenotas lielas operācijas, kas tika veikta Kumanovas pilsētā, kur dzīvo liela albāņu kopiena, un kas prasīja 18 cilvēku dzīvības, visi valsts politiskie līderi aicināja atjaunot mieru un uzsvēra, ka šis gadījums nav jāuzskata par etnisko grupu konfliktu. Notikumi Kumanovas pilsētā joprojām ir pilnībā jāizmeklē.

Pilsoniskās sabiedrības organizācijām saistībā ar krīzi bijusi konstruktīva loma, pieprasot pārskatbildību no politisko dalībnieku puses attiecībā uz etniskajiem jautājumiem. Vienlaikus organizācijas turpina paust bažas par sarežģīto darbības vidi un valdības ne visai lielo gatavību iesaistīties dialogā, kā arī par publiskiem uzbrukumiem no politiķu un valdību atbalstošu plašsaziņas līdzekļu puses.

Valsts ir mēreni sagatavota valsts pārvaldes reformas jomā. Dažos jautājumos ir panākts progress. Tomēr pārtvertās saziņas saturs ir pastiprinājis bažas par politizāciju, un joprojām pietiekami netiek izmantota uz nopelniem balstīta prakse attiecībā uz pieņemšanu darbā. Sabiedrības uzticēšanās iestāžu darbībai ir vēl vairāk samazinājusies. Ir veikti daži pasākumi, lai uzlabotu valsts finanšu pārvaldību, bet vēl jāievieš un jāuzlabo vidēja termiņa budžeta struktūra un fiskālā pārredzamība.

Valsts tiesu sistēma ir sasniegusi nelielu sagatavotības līmeni. Situācija kopš 2014. gada ir pasliktinājusies, jo pēdējās desmitgades sasniegumus reformu procesā nopietni apdraud faktiskā un iespējamā politiskā iejaukšanās tiesu iestāžu darbā. Joprojām ir pilnībā jāizmeklē no pārtvertās saziņas iegūtās norādes par pārkāpumiem un nodarījumiem. Iestādēm patlaban ir jāapliecina patiesa politiskā griba, lai nodrošinātu tiesu sistēmas pilnīgu neatkarību, tostarp atļaujot jaunieceltajam īpašajam prokuroram netraucēti strādāt, izmeklējot sarunu noklausīšanos un to saturu.

Attiecībā uz cīņu pret korupciju ir sasniegts neliels sagatavotības līmenis. Tiesiskos un institucionālos sasniegumus tomēr aizēnoja politiskās gribas trūkums un politiska iejaukšanās attiecīgo iestāžu darbā, jo īpaši augsta līmeņa lietās. Vēl jāgūst stabili sasniegumi efektīvas kriminālvajāšanas veikšanā, jo īpaši attiecībā uz augsta līmeņa korupciju.

Cīņā pret organizēto noziedzību valsts ir sasniegusi nelielu sagatavotības līmeni. Vēl jāizveido pietiekama darbspēja un zinātība, lai sistemātiski varētu veikt finanšu izmeklēšanu un līdzekļu atsavināšanu.

Tiesiskais regulējums cilvēktiesību aizsardzības jomā lielā mērā atbilst Eiropas standartiem. Tomēr tā īstenošana ir nepietiekama, jo īpaši tādās jomās kā cietumu reforma, romu integrācija, bērnu tiesības un personas ar invaliditāti. Lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu un interseksuāļu (*LGBTI*) kopiena joprojām cieš no diskriminācijas un homofobiska plašsaziņas līdzekļu satura. Valsts ir sasniegusi nelielu sagatavotības līmeni attiecībā uz vārda brīvību. Tomēr šīs brīvības īstenošana pašreizējā plašsaziņas līdzekļu kultūrā un politiskajā klimatā ir ļoti sarežģīta, un šajā jomā valstī turpinās regress. Satraukumu rada mēģinājumi ierobežot plašsaziņas līdzekļu sabiedrisko interešu jautājumus.

Valsts kopumā uztur labas attiecības ar citām paplašināšanās valstīm un aktīvi piedalās reģionālajā sadarbībā. Ir veikti pasākumi, lai uzlabotu labas kaimiņattiecības. Steidzami jāatrisina domstarpības ar Grieķiju “nosaukuma jautājumā”.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika ir labā sagatavotības līmenī, lai attīstītu funkcionējošu tirgus ekonomiku. Valstij ir izdevīga stabila makroekonomikas vide, ko veicina stabila monetārā politika, labvēlīgi nosacījumi attiecībā uz piekļuvi tirgum un stabila tiesiskā sistēma. Publisko finanšu pārvaldības jomā ir vērojams regress. Vidēja termiņa fiskālie mērķi bija elastīgi, valsts izdevumu struktūra ir vērsta uz pārskatījumiem un subsīdijām, un valsts kopējā parāda attīstība, kā arī tā pārskatāmība joprojām rada bažas. Budžetā vairāk līdzekļu būtu jāatvēl izaugsmei un nodarbinātībai, vienlaikus uzlabojot tā vispārējo uzbūvi, pārskatāmību un īstenošanu. Augsts

ienākumus nenesošu aizdevumu īpatsvars ir ierobežojis kredītēšanu, un šis jautājums ir jārisina ar turpmāku politisku rīcību. Bezdarba līmenis joprojām ir augsts, t. i., 28 %.

Ekonomika ir mēreni sagatavota izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku darbību Eiropas Savienībā. Tiešo ieguldījumu rezultātā panākts neliels progress eksporta struktūras dažādošanā; tirdzniecības un ieguldījumu saiknes ar ES turpināja pilnveidoties. Tomēr valstij ir jāuzlabo iedzīvotāju nodarbinātības līmenis, jo īpaši jauniešu vidū, labāk saskaņojot izglītību ar darba tirgus vajadzībām, jāuzlabo saikne starp ārvalstu tiešajiem ieguldītājiem un vietējo ekonomiku un labāk jānosaka prioritātes attiecībā uz ieguldījumiem.

Attiecībā uz **spēju uzņemties dalībvalsts pienākumus** valsts ir sasniegusi diezgan labu saskaņotības līmeni ar *acquis*. Vairāk uzmanības jāpievērš administratīvajai spējai un efektīvai īstenošanai. Lielākajā daļā jomu valsts ir mēreni sagatavota, tostarp tādās jomās kā publiskais iepirkums, statistika un finanšu kontrole. Kopumā ir vajadzīgi papildu centieni, jo īpaši tajās nedaudzajās jomās, kurās valsts vēl ir agrīnā sagatavošanās posmā.

Krasi ir pieaugušas jauktās migrācijas plūsmas, radot ievērojamu slogu valsts patvēruma un migrācijas sistēmai. Iestādes ir veikušas pasākumus, lai ar ES, kā arī citu atbalstu nodrošinātu trešo valstu valstspiederīgo drošāku pārvietošanos pāri valsts teritorijai, un sniedza pajumti un humāno palīdzību.

Albānija

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** vietējās vēlēšanas 2015. gada jūnijā notika bez būtiskiem starpgadījumiem. Vēl jārisina problēmas saistībā ar vēlēšanu iestāžu objektivitāti un profesionalitāti, kā arī ar vēlēšanu procesa vispārēju politizāciju. 2014. gada decembrī parlaments pieņēma rezolūciju, pamatojoties uz kuru valdošais vairākums un galvenā opozīcijas partija varēs veidot pastāvīgu konstruktīvu politisko dialogu. Ar šīs rezolūcijas pieņemšanu beidzās sešus mēnešus ilgušais parlamenta boikots no galvenās opozīcijas partijas puses. Tomēr ir jādara vairāk, lai novērstu šķēršļošu politisko kultūru un nodrošinātu konstruktīvāku dialogu starp partijām.

Attiecībā uz valsts pārvaldes reformu Albānija ir mēreni sagatavota. Ir pieņemtas visaptverošas reformu stratēģijas un jaunais Administratīvo procedūru kodekss. Tomēr ir jāpieliek pūles, lai sasniegtu mērķi par profesionālas un depolitizētas valsts pārvaldes izveidi, lai palielinātu vietējo pašvaldību iestāžu finansiālo un administratīvo spēju, kā arī nodrošinātu civildienesta likuma efektīvu īstenošanu vietējā līmenī.

Albānijas tiesu sistēma ir agrīnā sagatavošanās posmā. Tiesu sistēmā joprojām ir būtiskas nepilnības attiecībā uz tiesnešu un prokuroru neatkarību un pārskatatbildību, lēmumu izpildi, iestāžu sadarbību un tiesvedību, kas joprojām ir lēna. Lai veiktu visaptverošu un padziļinātu tiesu sistēmas reformu, tika izveidota *ad hoc* parlamentārā komiteja. Nākamie būtiskie pasākumi ir tiesu iestāžu reformas stratēģijas un rīcības plāna pieņemšana, kā arī vajadzīgo institucionālo, tiesisko un procesuālo pasākumu pieņemšana.

Albānija ir panākusi nelielu sagatavotības līmeni cīņā pret korupciju. Ir pieņemta jauna korupcijas novēršanas stratēģija un rīcības plāns. Tomēr korupcija ir plaši izplatīta, un ir jāpieliek lielākas pūles, lai nodrošinātu progresu un gūtu stabilus panākumus izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un spriedumu pieņemšanā visos līmeņos. Jāuzlabo aktīva izmeklēšanu un sistemātisku riska novērtējumu veikšana un starpiestāžu sadarbība. Jāuzlabo cīņā pret korupciju iesaistīto iestāžu neatkarība, jo tās joprojām nav aizsargātas pret politisko spiedienu un citām nevēlamām ietekmēm.

Valsts ir sasniegusi nelielu sagatavotības līmeni attiecībā uz cīņu pret organizēto noziedzību. Albānija veica vairākas tiesībaizsardzības operācijas, kuru rezultātā tika novērsta marihuānas audzēšana lielā apjomā. Tomēr galīgu spriedumu skaits, kuru rezultātā faktiski tiek iznīcinātas

noziedzīgas organizācijas, joprojām ir nenozīmīgs salīdzinājumā ar šo organizāciju aptuveno skaitu reģionālajā un valsts noziedzīgajā tirgū. Joprojām netiek pietiekami izmantotas finanšu izmeklēšanas, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas pasākumi un līdzekļu konfiskācijas. Albānijai ir jāpanāk stabili rezultāti attiecībā uz aktīvu izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un spriedumu pieņemšanu organizētās noziedzības (tostarp nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas) lietās un jāspēj efektīvi likvidēt noziedzības tīklus.

Tiesiskais regulējums cilvēktiesību aizsardzības jomā lielā mērā atbilst Eiropas standartiem. Tomēr attiecīgo tiesību aktu un stratēģiju faktiskā īstenošana ir ierobežota un arī cilvēktiesību aizsardzības mehānismu īstenošana joprojām ir nepietiekama. Attiecībā uz vārda brīvību Albānija ir panākusi nelielu sagatavotības līmeni. Vispārējā vide kopumā sekmē vārda brīvību, bet ir vajadzīga tiesību aktu labāka īstenošana. Ir jāstiprina regulatīvās iestādes un sabiedrisko raidorganizāciju neatkarība. Ir jānodrošina īpašuma tiesību ievērošana, un vēl nav pabeigts īpašumu reģistrācijas, īpašumu atdošanas un kompensācijas process. Romu un ēģiptiešu dzīves apstākļi ir ļoti smagi, un tie bieži piedzīvo sociālo atstumtību un diskrimināciju. Ir jāturpina attīstīt judikatūra diskriminācijas novēršanas jomā. Bērna tiesību aizsardzības institucionālie mehānismi joprojām ir vāji. Nepilngadīgo tiesvedības sistēma neatbilst starptautiskajiem standartiem.

Albānija ir turpinājusi aktīvi piedalīties reģionālajā sadarbībā un uzturēt labas kaimiņattiecības saskaņā ar savām Stabilizācijas un asociācijas nolīgumā noteiktajām saistībām.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** Serbija ir mēreni sagatavota funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidei. Neliels progress panākts makroekonomikas stabilitātes uzlabošanā, ir uzlabojusās arī izaugsmes prognozes. Inflācija joprojām ir zema. Tomēr vēl joprojām pastāv būtiskas problēmas. Ir vajadzīgi turpmāki centieni fiskālās konsolidācijas atbalstam, uzņēmējdarbības vides uzlabošanai un ēnu ekonomikas apkarošanai. Albānijai vajadzētu uzlabot arī budžeta pārvaldības sistēmu un novērst augsto ieņēmumus nenesošo aizdevumu līmeni. Bezdarba līmenis (17,5 %) un neoficiālās nodarbinātības līmenis joprojām ir augsts.

Albānija ir sasniegusi nelielu sagatavotības līmeni attiecībā uz spēju izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēkus Eiropas Savienībā. Neliels progress panākts attiecībā uz izglītību, transportu un enerģētikas infrastruktūru. Tomēr, lai uzlabotu Albānijas konkurētspēju, ir vajadzīgi ievērojami ieguldījumi cilvēkkapitālā un fiziskajā kapitālā. Albānijai jāuzlabo augstākās izglītības kvalitāte un jāturpina pārstrukturēt profesionālās izglītības un apmācības sistēma, jāpieņem un jāīsteno valsts transporta un enerģētikas stratēģijas un jāsamazina ar tarifiem nesaistīti tirdzniecības šķēršļi, piemēram, nepilnības pārtikas nekaitīgumā.

Albānija turpināja tiesību aktu saskaņošanu ar ES prasībām vairākās jomās, uzlabojot savas **spējas uzņemties dalībvalsts pienākumus**. Daudzās jomās, piemēram, finanšu kontroles jomā, valsts ir mēreni sagatavota vai ir sasniegusi nelielu sagatavotības līmeni, tostarp tādās jomās kā publiskais iepirkums un statistika. Tomēr Albānijai būs jāpieliek ievērojamas pūles, lai uzlabotu tās sagatavošanās darbus *acquis* īstenošanai. Tai būtu jāturpina darbs pie transporta un enerģētikas tīkla izveides. Ir jānostiprina par *acquis* īstenošanu atbildīgo struktūru administratīvā spēja un profesionālie standarti, kā arī jānodrošina regulatīvo struktūru neatkarība. Joprojām ir būtiski jāuzlabo pārredzamība un pārskatatbildība, jo īpaši nodrošinot efektīvu, iedarbīgu un pārredzamu publiskā iepirkuma sistēmu un publisko finanšu pārvaldību.

Tiek gaidīts, ka Albānijas iestādes pastiprinās centienus, lai risinātu aizvien lielāko skaitu acīmredzami nepamatotu patvēruma pieteikumu gadījumu, ko tās valstspiederīgie iesniedz ES dalībvalstīs un Šengenas asociētajās valstīs. Jo īpaši ņemot vērā neseno patvēruma pieteikumu skaita pieaugumu vasarā, ir jāpastiprina visas darbības šīs negatīvās parādības apkarošanai, izmantojot uzraudzības mehānismu laikposmam pēc vīzu režīma liberalizācijas.

Bosnija un Hercegovina

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** 2014. gada oktobrī notikušās vispārējās vēlēšanas bija efektīvi pārvaldītas un notika pienācīgā veidā un konkurences apstākļos. Bosnijas un Hercegovinas parlamentārā asambleja ir sākusi darboties un īstenot likumdošanas programmu. Ir sperti pirmie soļi, lai īstenotu pieņemto reformu programmu, kurā izklāstītas būtiskas veicamas sociāli ekonomiskas reformas. Vēl ir jāuzlabo sadarbība starp valsts un administratīvo vienību līmeņa un Brčko apgabala parlamentiem. Jāizveido ciešāka sadarbība un koordinācija starp visiem pārvaldes līmeņiem, lai varētu risināt būtiskas sociāli ekonomiskās problēmas.

Valsts Konstitūcijā ir noteikta sarežģīta institucionālā struktūra, kas joprojām ir neefektīva un pakļauta dažādām interpretācijām. Kā norādīts Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumā *Sejdić-Finci* lietā, Konstitūcija joprojām pārkāpj Eiropas Cilvēktiesību konvenciju un tā ir jāgroza.

Valsts vēl ir agrīnā valsts pārvaldes reformas posmā, tajā ir augsts politizācijas līmenis un vāja pakalpojumu sniegšanas kvalitāte. Valstī jāizveido jauna stratēģiska sistēma, kas nodrošinātu valsts pārvaldes reformas pienācīgu politisko vadību.

Bosnijas un Hercegovinas tiesu sistēma ir sasniegusi nelielu sagatavotības līmeni. Ir pieņemta un tagad ir jāīsteno Tieslietu nozares reformas stratēģija. Septembrī ministru sanāksmē strukturētā dialoga ietvaros iestādes vēlreiz apstiprināja savu apņemšanos kopīgi izstrādāt tiesu iestāžu reformas pamatprincipus.

Bosnija un Hercegovina ir panākusi nelielu sagatavotības līmeni cīņā pret korupciju. Ir pieņemta jauna korupcijas novēršanas stratēģija un rīcības plāns 2015.–2019. gadam. Ievērojami ir pieaudzis līdzekļu konfiskācijas gadījumu skaits. Korupcija joprojām ir plaši izplatīta, un politiskās apņemšanās šajā jautājumā nav devušas konkrētus rezultātus. Tiesiskā un iestāžu sistēma vēl aizvien ir vāja un nepietiekama. Tiesību aktu neīstenošana negatīvi ietekmē iedzīvotājus un iestādes. Spēkā esošās sankcijas nav pietiekami bargas, lai novērstu korupciju.

Attiecībā uz cīņu pret organizēto noziedzību valsts ir panākusi nelielu sagatavotības līmeni. Kaut arī iepriekšējā gadā ir īstenotas vairākas sekmīgas liela apjoma operācijas, dažās iesaistot arī kaimiņvalstis, ir būtiski jāuzlabo koordinācija un sadarbība starp visām iestādēm valstī. Galīgo spriedumu joprojām ir maz. Maz tiek izmantotas arī finanšu izmeklēšanas. Stratēģiskas koordinācijas trūkums kavē policijas dienestu efektīvu darbu.

Bosnija un Hercegovina saskaras ar daudzām problēmām attiecībā uz cilvēktiesībām un mazākumtautību aizsardzību. Ir vajadzīgi būtiski uzlabojumi cilvēktiesību ieviešanas tiesiskajā un iestāžu sistēmā, un ir efektīvi jāīsteno pieņemtie tiesību akti, jo īpaši attiecībā uz diskriminācijas novēršanas aspektiem. Pārskata periodā ir pasliktinājušies vārda brīvības īstenošanas apstākļi. Lai gan attiecībā uz vārda brīvību ir sasniegts neliels sagatavotības līmenis un kopumā spēkā ir tiesību normas, institucionālā un politiskā vide nerada pozitīvus nosacījumus pilnīgai vārda brīvības īstenošanai. Lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu un interseksuāļu kopiena joprojām cieš no draudiem un uzbrukumiem. Tika veikti daži pasākumi attiecībā uz romu minoritātes reģistrāciju un izmitināšanu, bet rīcība nav bijusi pietiekama veselības aprūpes, izglītības un nodarbinātības jomā.

Valsts turpināja aktīvi piedalīties reģionālajās iniciatīvās un ir guvusi panākumus labu kaimiņattiecību nostiprināšanā, tostarp augustā parakstot robežlīgumu ar Melnkalni. Maijā Bosnija un Hercegovina pārņēma Eiropas Padomes Ministru komitejas vadību.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** Bosnija un Hercegovina ir agrīnā posmā ceļā uz funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidi. Neliels progress panākts uzņēmējdarbības vides uzlabošanā, jo īpaši attiecībā uz atvieglotu ienākšanu tirgū un būvniecības atļauju piešķiršanu.

Neraugoties uz situācijas pasliktināšanos pēc 2014. gada plūdiem, ekonomiskā izaugsme saglabājas samērā noturīga. Tomēr darba tirgū joprojām saglabājas sarežģīti apstākļi, bezdarba līmenis ir 27,6 %, sasniedzot 62,7 % jauniešu vidū. Lai novērstu augstos bezdarba un zemos līdzdalības rādītājus, valstij būtu jāmazina sastingums darba tirgū, tostarp samazinot nodokļu slogu. Publisko finanšu kvalitāte un stabilitāte ir pasliktinājusies. Uzņēmējdarbības vide joprojām ir vāja, un tas kavē ekonomikas atveseļošanos. Valdībai jāuzlabo valsts sektora pārvalde, jo īpaši palielinot fiskālās manevrēšanas iespējas izaugsmi veicinošiem kapitāla ieguldījumiem. Ir jāveic arī konkrēti pasākumi, lai uzlabotu budžeta pārvaldības sistēmu, veicinātu privatizāciju un uzlabotu uzņēmējdarbības vidi.

Bosnija un Hercegovina ir agrīnā attīstības posmā, lai izturētu konkurences spiedienu un tirgus spēku darbību Eiropas Savienībā. Ir panākts neliels progress attiecībā uz enerģijas tirgu liberalizāciju. Tomēr, lai stiprinātu valsts konkurētspēju, iestādēm būtu jāpievērš īpaša uzmanība gan stratēģiskākas pieejas izveidei, lai novērstu trūkumus valsts apmācības un izglītības sistēmā, gan sarežģīto eksporta procedūru vienkāršošanai, gan transporta un enerģētikas stratēģijas izstrādāšanai.

Bosnija un Hercegovina ir agrīnā posmā attiecībā uz tuvināšanos **Eiropas standartiem**. Pastāv neliels sagatavotības līmenis attiecībā uz publiskajiem iepirkumiem un iekšējo tirgu. Valsts vēl ir agrīnā posmā transporta jomā, tomēr transporta politikas pieņemšana jūlijā ir pozitīvs solis uz priekšu, lai valsts gūtu labumu no savienotības programmas. Tomēr vajadzīgi ievērojami centieni vairumā politikas jomu attiecībā uz valsts tiesību aktu saskaņošanu ar ES *acquis*. Tas attiecas uz finanšu kontroli, kā arī uz statistiku, kur valsts vēl ir agrīnā posmā un ir jāveic būtiski pasākumi atlikušo prioritāšu īstenošanai. Šajā saistībā ir jāpabeidz 2013. gadā veiktās tautas skaitīšanas datu apstrāde un jāpublicē rezultāti. Turpmāki centieni jo īpaši ir vajadzīgi arī attiecībā uz tiesiskuma, brīvības un drošības jautājumiem, konkurences jomu, rūpniecību un MVU, lauksaimniecību, vides un klimata pārmaiņu politiku, enerģētiku, informācijas sabiedrību un plašsaziņas līdzekļiem.

Kosova

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** jānorāda, ka sešus mēnešus ilga politiskais strupceļš, kas sākās pēc 2014. gada jūnija vēlēšanām, aizkavēja svarīgas reformas. Tas beidzās decembrī, kad Kosovos Demokrātiskā partija (*PDK*) izveidoja koalīciju ar Kosovos Demokrātisko līgu (*LDK*) un mazākuma partijām. Augustā Kosovos Asambleja nobalsoja par konstitūcijas grozījumiem, ar ko izveido speciālo lietu palātu un specializētu prokuratūru, kuru uzdevums ir izmeklēt smagus pārobežu un starptautiskus noziegumus, kas izdarīti Kosovos konflikta laikā un pēc tā. Augustā valdība arī panākusi galvenās vienošanās ar Belgradu. Abu lēmumu pieņemšanai bija vajadzīga stingra politiska apņemšanās no valdības.

Ir palielinājusies polarizāciju starp valdību un opozīciju. Opozīcijas pārstāvji ir iesaistīti vardarbības aktos pret valdību, pārmetot tai nesen pieņemto lēmumu par speciālo lietu palātas izveidi, dialogu ar Belgradu un robežas demarkācijas nolīgumu ar Melnkalni.

Daudzas neatkarīgās un regulatīvās iestādes pašlaik nedarbojas, vai arī tās ir negatīvi ietekmējusi valdes locekļu aizkavētā iecelšana. Gan valdībai, gan Asamblejai steidzami jāizvēlas šo iestāžu valdes locekļi un jānosaka to pārskatatbildības mehānismi. Iecelšana jāveic, pamatojoties uz profesionālo kvalifikāciju un uz nopelniem, nevis politisko atbalstu. Nesen notikušās ombuda vēlēšanas bija pozitīvs notikums šajā jomā.

Valdība ir pastiprināti pievērsusies valsts pārvaldes reformai, kas ir sasniegusi nelielu sagatavotības līmeni. Labs progress ir panākts tiesiskā un stratēģiskā satvara pilnveidošanā. Tomēr nopietnas bažas joprojām rada valsts pārvaldes politizācija. Visās pārvaldes jomās jāuzlabo pārskatatbildība, piemērojot pienācīgu uzraudzību. Jāizvairās no jebkādas kompetenču pārklāšanās starp valdības aģentūrām. Budžeta izpildes parlamentārajai

uzraudzībai jāklūst uzticamākai un pārredzamākai. Būtu jānodrošina pareiza finanšu pārvaldība visās valsts iestādēs.

Kosovas tiesu sistēma ir agrīnā sagatavošanās posmā. Sperot soli ceļā uz tiesu sistēmas modernizāciju, ir pieņemta četru galveno likumu grozījumu pakete. Tomēr tiesu iestādes joprojām ir pakļautas politiskai ietekmei. Ir vajadzīgi papildu centieni, lai nodrošinātu neatkarību gan tiesību aktos, gan praksē, lai novērstu un apkarotu korupciju tiesu iestādēs, pieņemtu darbā un apmācītu labāk kvalificētu personālu un piešķirtu atbilstošus resursus.

Kosova ir agrīnā sagatavošanās posmā cīņā pret korupciju. Ir vajadzīga visaptveroša un stratēģiska pieeja, lai nodrošinātu reālus rezultātus cīņā pret sistēmisko korupciju Kosovā. Vēl nav gūti stabili panākumi sekmīgā saukšanā pie atbildības un notiesājošu spriedumu pieņemšanā. Retajās augstākā līmeņa korupcijas izmeklēšanās lietās līdz šim nav pieņemti galīgi notiesājoši spriedumi.

Kosova ir agrīnā sagatavošanās posmā cīņā pret organizēto noziedzību. Neliels progress ir panākts attiecībā uz iestāžu sadarbību un ar izmeklēšanām saistītu informācijas apmaiņu starp tiesībsardzības aģentūrām. Tomēr izmeklēšanu un galīgo spriedumu joprojām ir maz. Reti tiek izmantota līdzekļu konfiskācija. Pievēršot galveno uzmanību stratēģijām un rīcības plāniem, nedrīkstētu aizmirst par vajadzību nodrošināt konkrētus rezultātus sistēmiskās organizētās noziedzības apkarošanā Kosovā. Kosova ir pastiprinājusi centienus terorisma apkarošanā, bet joprojām saskaras ar problēmām, kas saistītas ar radikalizāciju.

Cilvēktiesību tiesību aktu kopuma pieņemšana ir nostiprinājusi iestāžu struktūru un precizējusi dažādo iestāžu lomas. Tomēr ir vajadzīga lielāka politiskā uzmanība, lai nodrošinātu pienācīgu īstenošanu un novērstu resursu trūkumu. Vārda brīvības jomā Kosova ir sasniegusi nelielu sagatavotības līmeni. Tiesiskā un iestāžu sistēma vēl aizvien ir sadrumstalota un daļēji neefektīva. Sabiedriskā raidorganizācija ir pakļauta politiskajam spiedienam un tai trūkst stabila finansējuma. Vardarbība pret sievietēm un sieviešu ierobežotā piekļuve īpašumtiesībām traucē tām pilnībā izmantot savas tiesības. Ievērojami jāstiprina personu ar invaliditāti un personu, kas pieder pie minoritātēm, jo īpaši romu, aškalu un ēģiptiešu kopienām, aizsardzība.

Saistībā ar **attiecību normalizāciju ar Serbiju** Kosova saglabāja apņēmību īstenot 2013. gada aprīļa pirmo vienošanos par principiem, kas reglamentē attiecību normalizāciju un citas vienošanās, kas panāktas ES sekmētā dialoga laikā. Galvenās vienošanās augustā tika pabeigtas enerģētikas un telekomunikāciju jomā, kā arī attiecībā uz serbu vairākuma municipalitāšu asociācijas/kopienas izveidi un Mitrovicas tilta problēmas risinājumu. Dialogā panākti konkrēti rezultāti arī tieslietu, civilās aizsardzības, integrācijas, transportlīdzekļu apdrošināšanas, muitas nodokļu iekasēšanas un integrētas robežu pārvaldības jomā. Notikušas arī konstruktīvas sarunas par sadarbības uzlabošanu no Kosovas nākošo migrācijas plūsmu pārvaldībā. Veiktie pasākumi sniedza jaunu impulsu attiecību normalizēšanai un tiem vajadzētu pozitīvi un konkrēti ietekmēt iedzīvotāju ikdienas dzīvi gan Serbijā, gan Kosovā.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** Kosova ir agrīnā posmā ceļā uz funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidi. Pastāvīgais tirdzniecības deficīts atspoguļo vājo ražošanas bāzi un starptautiskās konkurētspējas trūkumu. Paļaušanās uz naudas pārvedumiem un neoficiālās ekonomikas izplatība mazina stimulus nodarbinātībai, ietekmējot jau tāpat zemo līdzdalību darba tirgū un augsto bezdarba līmeni, kas ir 35,3 %, bet jauniešu vidū pat 61 %. Ievērojamu risku rada neefektīva valsts pārvalde un *ad hoc* pieeja fiskālajai politikai. Kosovai būtu jāstiprina vidēja termiņa fiskālā pamatprogramma, jāuzlabo publisko finanšu pārredzamība un jāvirza budžeta izdevumi uz izaugsmi. Kosovai ir arī jāpaātrina privatizācija un valsts uzņēmumu pārstrukturēšana, jāuzlabo bankrota un maksātnespējas procedūras, kā arī jāmazina atkarība no muitas nodokļiem, paplašinot iekšzemes nodokļu bāzi un modernizējot ieņēmumu iekasēšanu.

Kosova ir agrīnā attīstības posmā, lai izturētu konkurences spiedienu un tirgus spēku darbību Eiropas Savienībā. Joprojām ir vajadzīgas lielas reformas, lai nodrošinātu stabilu energoapgādi un mazinātu sadales zudumus, novērstu prasmju deficītu darba tirgū un novirzītu ārvalstu tiešos ieguldījumus un pārvedumus produktīvās nozarēs.

Kosova vēl ir agrīnā posmā attiecībā uz tiesību aktu saskaņošanu ar **Eiropas standartiem**, tostarp tādās jomās kā publiskais iepirkums, statistika un finanšu kontrole. Dažās jomās tiesību aktu saskaņošanas līmenis ir augsts, bet to īstenošana ir vāja. Neliels progress ir panākts publiskā iepirkuma jomā, īpaši attiecībā uz centralizētas publiskā iepirkuma sistēmas ieviešanu, bet joprojām pastāv bažas par korupciju. Finanšu kontroles jomā ir panākts neliels progress, jo īpaši attiecībā uz ārējo revīziju. Tomēr vajadzīgi ievērojami centieni, lai valsts iekšējo finanšu kontroli īstenotu visā valsts pārvaldē un valsts uzņēmumos.

Turcija

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** reformu temps palēninājās arī saistībā ar ieilgušajām vēlēšanām. Valdība veica pasākumus, kuru mērķis ir stimulēt pievienošanās procesu ES. Tomēr šo atkārtoto apņemšanos traucēja galveno tiesību aktu pieņemšana tādās jomās kā tiesiskums, vārda brīvība un pulcēšanās brīvība, kuros netika ievēroti Eiropas standarti. Politiskā situācija joprojām ir sašķelta.

7. jūnijā notikušajās vispārējās vēlēšanās piedalījās rekordliels vēlētāju skaits (84 %), šādi skaidri apliecinot Turcijas demokrātijas spēku, un jaunajā parlamentā ir pārstāvētas visas galvenās politiskās partijas. Tomēr valdību nevarēja izveidot konstitucionālajā termiņā, un 1. novembrī notika atkārtotas vēlēšanas. Prioritārā kārtā jārisina viens no vēlēšanas reglamentējošā tiesiskā regulējuma trūkumiem, proti, noteikums, ka partijām jāsasniedz 10 % sliekšnis, lai tās būtu pārstāvētas parlamentā.

Pārskata posmā Turcijas drošības situācija ir aizvien pasliktinājusies. Iestādes gan Turcijā, gan Irākā uzsāka plašu pretterorisma militāro un drošības kampaņu pret Kurdistānas strādnieku partiju (KSP), kas ir ES teroristu organizāciju sarakstā. Neraugoties uz iepriekšējām pozitīvajām tendencēm šajā jomā, strīdu izšķiršanas process kurdu jautājumā ir apstājies.

Turcija 10. oktobrī Ankarā piedzīvoja smagāko teroristu uzbrukumu tās mūsdienu vēsturē, bojā gāja daudzi demonstranti, kas bija sapulcējušies arodbiedrību un opozīcijas partiju jauniešu nodaļu atbalstītām miera mītiņam. Ir svarīgi, lai ātri un pārredzami tiek veikta izmeklēšana par šīm šausmīgajām darbībām, kuru mērķis ir destabilizēt un kaitēt Turcijas demokrātijai.

Turcija ir mēreni sagatavota valsts pārvaldes reformas jomā. Tas ir spēcīga valsts pārvalde, un tā ir apņēmusies izveidot uz lietotāju orientētu pārvaldi. Tomēr impulsi plašākai reformai ir vāji. Bažas rada nesenie atlaišanas un amatā pazemināšanas gadījumi, kas notika saistībā ar cīņu pret “paralēlo struktūru”.

Pilsoniskā sabiedrība joprojām ir aktīva, tās dalībnieku skaits palielinās, un tā turpina iesaistīties visās sabiedriskās dzīves sfērās, tomēr nopietnas bažas joprojām rada pulcēšanās brīvības ierobežojumi.

Turcijas tiesu sistēma ir sasniegusi nelielu sagatavotības līmeni. Ir mazinājusies tiesu varas neatkarība un varas dalīšanas princips, un tiesneši un prokurori saskaras ar spēcīgu politisku spiedienu. Dažkārt iejaucoties tiesu iestāžu neatkarībā, aktīvi tika īstenota valdības kampaņa pret iespējamo “paralēlo struktūru” valstī. Ir vajadzīgas ievērojamas pūles, lai atjaunotu un nodrošinātu tiesu iestāžu neatkarību.

Attiecībā uz cīņu pret korupciju Turcija ir sasniegusi nelielu sagatavotības līmeni, lai efektīvi novērstu un apkarotu korupciju. Turcijas panākumi cīņā pret korupciju joprojām ir nepietiekami. Korupcija joprojām ir plaši izplatīta. Nopietnas bažas joprojām rada izpildvaras pārmērīgā ietekme uz izmeklēšanu un kriminālvajāšanu augsta līmeņa korupcijas lietās.

Turcija ir sasniegusi nelielu sagatavotības līmeni cīņā pret organizēto noziedzību. Finanšu izmeklēšanas joprojām netiek pietiekami izmantotas. Reti ir sastopama piesardzības nolūkos veikta līdzekļu iesaldēšana, un konfiscēto līdzekļu līmenis ir zems. Tiesību aktu trūkums datu aizsardzības jomā kavē plašāku sadarbību ar ES aģentūrām un dalībvalstīm.

Turcijas konstitūcija garantē cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzību. Tās īstenošana pēdējos gados ir ievērojami uzlabojusies. Tomēr saglabājas arī būtiskas nepilnības. No Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (*ECHR*) un Eiropas Cilvēktiesību tiesas (*ECT*) judikatūras izrietošo tiesību īstenošana nav pilnībā nodrošināta. Steidzami jāpieņem visaptverošs pamatlikums par diskriminācijas apkarošanu saskaņā ar Eiropas standartiem. Turcijai efektīvi jānodrošina sieviešu, bērnu, lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu un interseksuāļu (*LGBTI*) tiesību ievērošana un jāvelta pietiekama uzmanība tādu neaizsargātu grupu kā, piemēram, romu sociālajai iekļautībai.

Ievērojams regress vērojams tādās jomās kā vārda brīvība un pulcēšanās brīvība. Tiesību akti par iekšējo drošību ir pretrunā pasākumiem, kas izklāstīti Komisijas 2014. gada marta rīcības plānā par Eiropas Cilvēktiesību konvencijas pārkāpumu novēršanu, jo tie piešķir plašu rīcības brīvību tiesībaizsardzības aģentūrām, nenodrošinot pienācīgu uzraudzību. Pēc vairāku gadu progresā vārda brīvības jomā pēdējos divos gados bija vērojams nopietns regress, šajā jomā sasniegts neliels sagatavotības līmenis. Kaut arī ir bijis iespējams brīvā vidē apspriest dažus sensitīvus un strīdīgus jautājumus, nopietnas bažas rada patlaban izskatītas un jaunas krimināllietas pret žurnālistiem, rakstniekiem vai sociālo plašsaziņas līdzekļu lietotājiem. Grozījumi Interneta likumā, kas ir ievērojama atkāpe no Eiropas standartiem, palielināja valdības pilnvaras nepamatoti daudzu iemeslu dēļ bloķēt saturu bez tiesas rīkojuma.

Maijā Turcija atbalstīja sarunu atsākšanu par Kipras jautājuma noregulējumu un pauda atbalstu ANO ĢS centieniem. Turcijas nemainīgā apņēmība un ieguldījums visaptveroša risinājuma rašanā joprojām ir izšķiroši svarīgi. Tomēr Turcija vēl nav izpildījusi pienākumu pilnībā un bez diskriminācijas īstenot Asociācijas nolīguma papildprotokolu un nav novērsusi visus šķēršļus preču brīvai aprītei, tostarp ierobežojumus tiešām transporta saiknēm ar Kipru. Nav panākts nekāds progress divpusējo attiecību normalizēšanā ar Kipras Republiku. Joprojām ir spēkā secinājumi par Turciju, kas tika pieņemti Padomē (Vispārējās lietas un ārējās attiecības) 2006. gada 11. decembrī un ko Eiropadome apstiprināja 2006. gada 14./15. decembrī. Tie nosaka, ka netiks atvērtas sarunas par astoņām sadaļām⁵, kas saistītas ar Turcijas ierobežojumiem attiecībā uz Kipras Republiku, un neviena sadaļa netiks slēgta tik ilgi, kamēr Komisija apstiprina, ka Turcija ir pilnībā īstenojusi Asociācijas nolīguma papildprotokolu.

Turcijai ir skaidri jāpauž apņemšanās attiecībā uz labām kaimiņattiecībām un strīdu mierīgu noregulēšanu saskaņā ar ANO hartu, vajadzības gadījumā vēršoties Starptautiskajā Tiesā. Saistībā ar to ES ir atkārtoti paudusi nopietnas bažas un mudinājusi Turciju izvairīties no jebkādiem pret kādu dalībvalsti vērstiem draudiem vai pasākumiem, nesaskaņu avotiem vai rīcības, kas kaitē labām kaimiņattiecībām un miermīlīgam domstarpību risinājumam.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** Turcijas ekonomika ir krietni pavirzījies uz priekšu un to var uzskatīt par funkcionējošu tirgus ekonomiku. Ekonomiskā izaugsme ir bijusi mērena. Turcija joprojām saskaras ar ārējo un iekšējo nelīdzsvarotību, un, lai to novērstu,

⁵ Preču brīva aprīte, tiesības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvība, finanšu pakalpojumi, lauksaimniecība un lauku attīstība, zivsaimniecība, transporta politika, muitas savienība un ārējās attiecības.

jāveic korekcijas monetārajā un fiskālajā politikā, kā arī jāpaātrina visaptverošas strukturālās reformas. Lielais tekošā konta deficīts joprojām veicina ekonomikas neaizsargātību pret pārmaiņām vispārējos naudas tirgus apstākļos un vispārējā noskaņā attiecībā uz riskiem. Kas attiecas uz iekšējiem faktoriem, inflācija joprojām ir salīdzinoši augsta, un tas ir problemātiski attiecībā uz makroekonomikas stabilitāti, resursu sadali un pārdalošo ietekmi. Inflācija atkal pārsniedza oficiāli noteikto mērķi; tomēr centrālā banka samazināja procentu likmes. Valsts parāds ir sasniedzis stabilu līmeni, bet vispārējās valdības strukturālā balance ir būtiski negatīva. Bezdarba līmenis ir nedaudz pieaudzis, gada vidējai vērtībai sasniedzot 9,9 %. Ir panākts neliels progress attiecībā uz strukturālajām reformām, piemēram, uzlabojot skolas apmeklējuma rādītājus un vēl vairāk liberalizējot enerģētikas nozari. Šo reformu īstenošana ir jāpaātrina, lai uzlabotu preču, pakalpojumu un darba tirgu darbību.

Turcijai ir labs sagatavotības līmenis, lai spētu izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku iedarbību ES. Īpaša uzmanība jāpievērš izglītības kvalitātei un dzimumu līdztiesībai izglītības jomā. Ir jāpieliek pūles, lai nodrošinātu valsts atbalsta pārredzamību un novērstu ierobežojumus un izņēmumus publiskā iepirkuma jomā.

Attiecībā uz **spēju uzņemties dalībvalsts pienākumus** Turcija turpināja tiesiskā regulējuma saskaņošanu ar *acquis*, lai gan lēnākā tempā, un ir panākusi labu sagatavotības līmeni daudzās jomās. Turcijā ir krietni pavirzījies uz priekšu darbs tādās jomās kā uzņēmējdarbības tiesības, finanšu pakalpojumi, Eiropas komunikāciju tīkli, kā arī zinātne un pētniecība. Valsts ir sasniegusi labu sagatavotības līmeni tādās jomās kā preču brīva aprīte, intelektuālā īpašuma tiesības, uzņēmējdarbība un rūpniecības politika, muitas savienība un ārējās attiecības. Turcija joprojām ir augstākajā mērā sagatavota ārkārtas migrācijas un patvēruma problēmu risināšanai. Turcija ir sasniegusi labu sagatavotības līmeni finanšu kontroles jomā. Tomēr ir vajadzīgi nopietni papildu centieni, lai īstenotu valsts iekšējo finanšu kontroli visos līmeņos. Turcija ir mēreni sagatavota attiecībā uz publisko iepirkumu, jo tā saskaņošanā vēl konstatējamās būtiskas nepilnības. Turcija ir mēreni sagatavota arī statistikas jomā, kur ievērojams turpmāks darbs ir vajadzīgs visās jomās. Visās jomās lielāka uzmanība jāpievērš tiesību aktu ieviešanai, bet daudzās jomās vēl ir jāpanāk ievērojams progress tiesību aktu saskaņošanā ar ES *acquis*.

Pēdējo gadu notikumi Sīrijā un Irākā radīja Turcijai vēl lielāku **bēgļu un pārvietotu personu** pieplūdumu. Pašlaik Turcija uzņem pasaulē lielāko skaitu bēgļu, un gandrīz 2 miljoni no tiem ir sīrieši. Tik liela bēgļu un pārvietoto personu skaita pārvaldīšana ir nopietna problēma Turcijā, un tā šim mērķim jau ir iztērējusi vairāk nekā 6,7 miljardus euro.

2. PIELIKUMS. IZMAIŅAS IKGADĒJOS DALĪBVALSTU ZIŅOJUMOS

I GALVENĀS IZMAIŅAS

Komisija šā gada dalībvalstu ziņojumos, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, veica vairākas izmaiņas. Mērķis ir vēl vairāk palielināt novērtējumu kvalitāti ziņojumos, kā arī dokumentu kopuma kā informācijas avota uzticamību visām ieinteresētajām personām. Jaunais ziņošanas stils nodrošina lielāku pārredzamību paplašināšanās procesā. Tam būtu jāveicina sīkāka reformu izvērtēšana, ko veic visas ieinteresētās personas. Dokumentu kopums būtu jāizmanto arī, lai labāk izmērītu mūsu politikas un finansiālās palīdzības rezultātus, tostarp jāizmanto *IPA II* snieguma uzraudzībā. Attiecīgi minētie ziņojumi:

- pievērš lielāku uzmanību stāvoklim, lai skaidrāk parādītu valstu situāciju attiecībā uz to sagatavošanas darbiem dalības kritēriju izpildei. Tam vajadzētu arī ļaut lasītājam redzēt panākto progresu skaidrākā kontekstā;
- sniedz vairāk norāžu par to, kam valstīm nākamajā gadā būtu vairāk jāpievēršas. Tas, savukārt, ļaus palielināt turpmākās ziņošanas par progresu nozīmību un vērst to uz galvenajām problēmām un katras valsts gaidām;
- ietver saskaņotākas ziņošanas un vērtēšanas skalas, kas ļaus galvenajās jomās tieši salīdzināt valstis. Mēs sagaidām, ka tieša salīdzināmība varētu nodrošināt stimulu reformu intensificēšanai.

Koncentrācija uz pamatjautājumiem

Izmaiņas ikgadējos ziņojumos ņem vērā nepieciešamību pēc pienācīgas reformu secības. Jauno izklāstu piemēro 2015. gadā kā izmēģinājuma pieeju, koncentrējoties uz pašreizējām politikas prioritātēm un trūkumiem paplašināšanās valstīs. Attiecīgi jaunais izklāsts tiek piemērots šādās jomās:

- tiesiskums un pamattiesības (tiesu iestāžu funkcionēšana, korupcija, organizētā noziedzība, vārda brīvība)
- ekonomiskie kritēriji
- valsts pārvaldes reforma
- trīs sadaļas, kas cieši saistītas ar iepriekšminēto (publiskais iepirkums, statistika, finanšu kontrole)

Šie pamatjautājumi ir arī galvenās jomas, kurās darbs ir krietni pārvirzījies uz priekšu, lai labāk salīdzinoši novērtētu reformas. Tas jo īpaši redzams attiecībā uz to, kā tiesiskuma jautājums tiek izskatīts pievienošanās sarunās, un attiecībā uz jaunās pieejas īstenošanu 23. sadaļai "Tiesu iestādes un pamattiesības" un 24. sadaļai "Tiesiskums, brīvība un drošība". Šī pieeja piešķir prioritātes reformām šajās jomās, nodrošinot, ka tās tiek izskatītas jau pievienošanās procesa agrīnajā posmā. Tas dod valstīm maksimāli daudz laika, lai pirms pievienošanās gūtu panākumus konkrētu rezultātu gūšanā, nodrošinot reformu ilgtspējību.

Tas attiecas arī uz ekonomikas pārvaldību, kurā tiek īstenoti Komisijas 2014. gada priekšlikumi. Visas valstis ir pieņēmušas ekonomikas reformu programmas, un tās ir apspriestas ministru līmeņa diskusijās, un 2015. gada maijā ir pieņemti kopīgi ieteikumi. Tas ir jo sevišķi svarīgi attiecībā uz darbu pie valsts pārvaldes reformas (VPR). Darbs šajā jomā ir intensificēts, pabeidzot Eiropas Savienības un ESAO (*SIGMA*) VPR principus, balstoties uz kuriem, būtu jāpastiprina valsts pārvaldes reformu īstenošana.

Komisija izdarīs secinājumus par šogad izmantoto izmēģinājuma pieeju un apsvērs turpmākas korekcijas, kas varētu būt nepieciešamas. Tā arī izskatīs iespēju vēl vairāk paplašināt pārveidoto pieeju, aptverot citas jomas turpmākajos ziņojumos. Tam vajadzētu ņemt vērā nepieciešamību nodrošināt reformu/saskaņošanas piemērotu secību, ņemot vērā paplašināšanās valstu ierobežoto administratīvo spēju un joprojām pastāvošo nepieciešamību pievērsties pamatjautājumiem. Ekonomikas jomā Komisija apsvērs apakškritēriju un

parametru uzlabošanu, lai novērtētu divus Kopenhāģenas ekonomiskos kritērijus⁶, arī ņemot vērā pašreizējo paplašināšanās valstu dažādās problēmas un īpatnības salīdzinājumā ar piektās paplašināšanās kārtas valstu problēmām un īpatnībām, kad ekonomiskie apakškritēriji tika radīti.

Novērtējuma skalas

Katrā izmēģinājuma jomā tiek novērtēts gan stāvoklis, gan progresa līmenis saskaņā ar piecpakāpju standarta novērtējuma skalu.

Ziņojumā attiecībā uz stāvokli ir izmantoti šādi pieci termini:

Agrīnais posms – Neliels sagatavotības līmenis – Mēreni sagatavots – Labs sagatavotības līmenis – Krietni paviszies

Ziņojumā pēdējo 12 mēnešu laikā panāktā progresa novērtēšanai ir izmantoti šādi pieci termini:

Regress – Nav progresa – Neliels progress – Labs progress – Ļoti labs progress

Ziņojumos viens novērtējums ir sniegts par stāvokli un viens novērtējums – par progresu katrā izmēģinājuma jomā. Šo novērtējumu pamatā ir rūpīga analīze par situāciju katras izmēģinājuma jomas apakšsadaļā. Šīs apakšsadaļas ir izskaidrotas turpmāk. Īpašs uzsvars ir piešķirts tam, cik nozīmīgi ir īstenot un sekot līdzi katras jomas konkrētiem rezultātiem. Attiecīgi šīm jomām ir piešķirta lielāka nozīmība nekā juridiskai saskaņošanai un iestāžu sistēmai vispārējā novērtējumā.

Informācijas vākšanas uzlabošana

Procesa agrīnajos posmos par šīm valstīm pieejamās informācijas apjoms attiecībā uz pamatjautājumiem parasti ir mazāks nekā par attīstītākām valstīm. Lai varētu dziļāk izprast visu valstu reformu problēmas, Komisijas mērķis ir paaugstināt iesaistes un informācijas vākšanas līmeni visās valstīs. Tas tiks darīts, sistemātiskāk izmantojot tādus esošos mehānismus kā TAIEX, piemēram, veicot biežākas un labāk mērķorientētas salīdzinošās izvērtēšanas misijas, kurās iesaistīti dalībvalstu eksperti. Uzlabotai informācijas vākšanai tiks izmantoti arī attiecīgie forumi, tostarp sanāksmes Stabilizācijas un asociācijas nolīguma ietvaros, augsta līmeņa dialogi un tehniskās konsultācijas.

II IZMĒGINĀJUMA JOMAS

➤ TIESU IESTĀŽU FUNKCIONĒŠANA

Valstīm ir jāuzņemas veikt tālejošas tiesu iestāžu reformas ar mērķi nodrošināt neatkarīgas un efektīvas tiesu sistēmas, kas spēj nodrošināt taisnīgu tiesu, kurās tiesnešus un prokurorus ieceļ un paaugstina amatā, balstoties uz nopelniem, un kurās tie ir objektīvi un atbildīgi, un netiek pakļauti politiskam vai citādam spiedienam. Tiesu iestāžu reformu stratēģijām jābūt ticamām,

⁶ Tie paredz funkcionējošas tirgus ekonomikas pastāvēšanu, kā arī spēju izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku iedarbību Savienībā.

spēcīgām un tās efektīvi jāīsteno. Lai nodrošinātu pilnīgu neatkarību, ir izšķiroši svarīgas konstitucionālās un tiesiskās garantijas. Tiesu un prokuroru padomes ir jāveido tā, lai tās spētu pilnībā īstenot savu lomu kā pārvaldes struktūras, vienlaikus nodrošinot to neatkarību un pārskatatbildību. Pasākumi tiesiskuma kvalitātes un efektivitātes nodrošināšanai ietver pārmērīga neizskatīto lietu skaita samazināšanu, ilgstošo procedūru un nekonsekventās judikatūras problēmas novēršanu, kā arī visu tiesu nolēmumu pareizas izpildes nodrošināšanu. Ir vajadzīgas pārmaiņas tiesu kultūrā, lielāku uzsvāru liekot uz pakalpojuma sniegšanu iedzīvotājiem.

Novērtējot katras valsts vispārējo situāciju, tiesu iestāžu jomā ir aplūkoti šādi apakšjautājumi:

Stratēģiskais satvars un budžets

Šeit ietilpst tas, cik lielā mērā valsts ir spējīga efektīvi konstatēt nepilnības un izstrādāt saskaņotu redzējumu to novēršanai, tostarp, kā notiek reformu secīga veikšana, vai atbildīgās struktūras un to kompetence ir skaidri noteikta, vai ir ieviests reāls budžets, vai ir ieviests uzraudzības mehānisms.

Tiesu iestāžu pārvaldība

Šeit ietilpst tiesu un prokuratūras padomju funkcionēšana un jautājums par to sastāvu un atlasi (jaukta vai nē, kolēģu vēlētā utt.), neatkarība, pilnvaras, procesuālie noteikumi, pārskatatbildība, pārredzamība, kā arī tas, vai tām ir pietiekams budžets un personāls.

Neatkarība

Šeit ietilpst tiesiskās garantijas un aizsardzības pasākumi, kā arī tas, cik lielā mērā šīs garantijas un pasākumi tiek ievēroti praksē, kā lietas tiek sadalītas tiesnešu starpā, jautājumi par nomaņas neiespējamību.

Pārskatatbildība

Šeit ietilpst tādi jautājumi kā ētikas kodeksi, integritātes apmācība, sistēmas līdzekļu deklarēšanai un kā tās tiek kontrolētas, neatkarīgu pārbaudes iestāžu darbs, tas, cik lielā mērā vajadzības gadījumā tiek veikti efektīvi disciplināri pasākumi.

Profesionalitāte un kompetence

Šeit tiek aplūkotas tiesu iestāžu darbinieku darbā pieņemšanas, atlases, amatā iecelšanas, paaugstināšanas un novērtēšanas sistēmas, kā arī profesionālā pilnveidošanās un apmācība.

Tiesiskuma kvalitāte

Šeit ietilpst apmācības sekmēšana, tiesu darbību uzraudzība un novērtējums, budžets un resursi, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pieejamība un izmantojums, alternatīvas strīdu izšķiršanas metodes, tas, cik lielā mērā judikatūra ir konsekventa, un vai tā tiek darīta pieejama sabiedrībai.

Efektivitāte

Šeit tiek aplūkots procesu ilgums, lietu pabeigšanas koeficients, neizskatīto lietu skaits, procesuālo kodeksu pārskatīšana / grozīšana, tiesu iestāžu tīklu / tiesu struktūru racionalizēšana, cilvēkresursu stratēģiju esība, palīgpersonāla pieejamība utt.

➤ CĪŅA PRET KORUPCIJU

Visās paplašināšanās valstīs pastāv vajadzība ieviest stingrāku satvaru korupcijas efektīvai novēršanai un apkarošanai. Tādās neaizsargātās jomās kā publiskais iepirkums un privatizācija koruptīvo darbību rezultātā joprojām valsts budžetā neienāk ierobežotie resursi; tas negatīvi ietekmē uzņēmējdarbības un investīciju vidi, kurai nepieciešama juridiska noteiktība, lai attīstītos. Korupcija arī tieši ietekmē iedzīvotājus, viņu pieeju noteiktiem sabiedriskiem pakalpojumiem, piemēram, izglītībai un veselības pakalpojumiem. Ir vajadzīga efektīva kontrole pār politisko partiju un vēlēšanu kampaņu finansēšanu un interešu konfliktu pārvaldību. Pārredzamība valsts līdzekļu izmantojumā un stabila sistēma publiskai pieejai informācijai ir preventīvi līdzekļi, kas ir jāizmanto pilnā apjomā.

Ir nepieciešama aktīvāka, labāk koordinēta un efektīvāka tiesībaizsardzība, lai nodrošinātu, ka korupcijas lietās, tostarp augsta līmeņa lietās, notiek pienācīga izmeklēšana un kriminālvajāšana un tiek piemēroti attiecīgi sodi, tostarp līdzekļu izņemšana un konfiskācija. Šajā jomā būs nepieciešami noturīgi un konkrēti rezultāti. Lai uzlabotu pārredzamību un palīdzētu pārraudzīt pretkorupcijas politikas īstenošanu, ir vajadzīgi uzlabojumi datu vākšanas un pieejamības jomā.

Novērtējot katras valsts vispārējo situāciju, korupcijas apkarošanas jomā ir aplūkoti šādi apakšjautājumi:

Stratēģiskais satvars

Šeit ietilpst novērtējums par to, vai pastāv vispusīgas stratēģijas un ticami rīcības plāni un vai tie ir adekvāti, lai novērstu galvenās nepilnības, vai tiem ir piemērots budžets, vai pastāv adekvāti uzraudzības mehānismi, kā arī īpaši nozaru rīcības plāni neaizsargātās nozarēs.

Tiesiskais regulējums

Šeit ietilpst nepieciešamība pēc skaidrām un visaptverošām juridiskām definīcijām, tostarp atbilstīgi ANO Pretkorupcijas konvencijai, saskaņošanas ar Eiropas Padomes GRECO ieteikumiem, skaidriem noteikumiem un atturošām sankcijām attiecībā uz partiju finansēšanu, interešu konfliktiem, līdzekļu deklarācijām un piekļuvi informācijai, kā arī pamatota cilvēkresursu politika attiecībā uz valsts civildienestu un amatpersonām, un ziņotāju aizsardzība.

Iestāžu sistēma – novēršana

Šeit ietilpst neatkarīgu pretkorupcijas struktūru esība, izveidotas iestādes, lai uzraudzītu atbilstību korupcijas novēršanas tiesību aktiem, un jautājumi saistībā ar šo struktūru personālu, apmācību, budžetu un neatkarību; ētikas kodeksu esība, iekšējās kontroles un revīzijas struktūru loma, kā arī informētības palielināšanas darbības.

Iestāžu sistēma – apspiešana

Šeit ietilpst novērtējums par tiesībaizsardzības iestāžu pilnvarām un neatkarību, to specializācijas līmeni, sadarbību starp policiju un prokuratūras iestādēm, vai atturošās sankcijas tiek piemērotas, drošu saziņu un datubāzēm, neaizskaramības noteikumu izmantošanu.

Rezultāti (sasniegumi)

Šeit ietilpst izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un galīgo spriedumu korupcijas lietās skaits un būtība, tostarp augsta līmeņa lietās, apmērs, kādā tiek konfiscēti līdzekļi, interešu konfliktu lietu risināšana, līdzekļu deklarāciju pārbaudes, partiju finansēšanas noteikumu pārkāpumi, lietas par piekļuvi informācijai utt.

➤ CĪŅA PRET ORGANIZĒTO NOZIEDZĪBU

Cīņa ar organizēto noziedzību (un korupciju) joprojām ir būtiska, lai apkarotu noziedznieku iefiltrēšanos politiskajās, juridiskajās un ekonomiskajās sistēmās. Tiesībaizsardzības struktūrām un prokuratūras dienestiem ir jānodrošina efektīvi juridiskie un izmeklēšanas rīki, lai atbilstīgi apkarotu un sodītu organizēto noziedzību un nodrošinātu aktīvu izmeklēšanu. Ir ievērojami jāuzlabo kapacitāte sadarboties, piemēram, veikt sarežģītas finanšu izmeklēšanas, kā arī risināt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas problēmu. Arvien pieaugošie draudi, piemēram, kibernetiskās vai terorisma dēļ, prasa augstāku specializācijas pakāpi. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācija ir būtiska, lai efektīvi likvidētu organizētās noziedzības tīklus. Būtu jāapsver nelikumīgas iedzīvošanās kriminalizācija, lai novērstu neskaidras izcelsmes bagātības fenomenu. Ir nepieciešama arī stabila liecinieku aizsardzība.

Daudzu kriminālo darbību un organizētās noziedzības grupu pārrobežu rakstura dēļ ir nepieciešama labāka reģionālā un starptautiskā sadarbība ar uzlabotiem risinājumiem attiecībā uz dalībvalstu pieprasījumiem pēc policijas un tiesu iestāžu sadarbības. Ir nepieciešama arī lielāka operatīvā sadarbība ar attiecīgajām Eiropas aģentūrām, jo īpaši Eiropolu, *Eurojust* un *Frontex*.

Novērtējot katras valsts vispārējo situāciju, organizētās noziedzības apkarošanas jomā ir aplūkoti šādi apakšjautājumi:

Stratēģiskais satvars

Šeit aplūkota vispusīga un ticamas stratēģijas esība, kurā atspoguļots stratēģisks izklāsts par organizētās noziedzības situācijām, balstoties uz riska analīzi, kā arī jebkura cita stratēģija par konkrētiem noziedzības veidiem vai finanšu izmeklēšanām.

Tiesiskais regulējums

Šeit ietilpst nodrošinājums, ka ir ieviests adekvāts kriminālprocesa kodekss un ka Kriminālkodekss atbilst *acquis* (nelikumīga tirdzniecība, narkotikas, kibernetiskā noziedzība, bērnu pornogrāfija).

Iestāžu sistēma

Šeit aplūkots policistu skaits, viņu apmācība un profesionalitāte, tiesībaizsardzības iestāžu, tostarp prokuratūras dienesta, specializācija, starptautiskā sadarbība, līdzekļu atgūšanas un pārvaldīšanas biroja darbs, liecinieku aizsardzības sistēmas, kā arī policijas pārraudzības mehānismi.

Operatīvā kapacitāte (sasniegumi)

Šeit ietilpst izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un galīgo spriedumu organizētās noziedzības lietās skaits un būtība, tostarp, cik lielā mērā notiek vēršanās pret noziedzīgām organizācijām (atšķirībā no vēršanās tikai pret atsevišķām personām) un cik lielā mērā tiek konfiscēti līdzekļi, komunikācijas sistēmas, datubāzes, personāls un aprīkojums, izmeklēšanu slepenība un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanas darbības.

➤ VĀRDA BRĪVĪBA

Paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs lielākoties ir ieviests tiesiskais regulējums attiecībā uz vārda un plašsaziņas līdzekļu brīvību, un lielākoties ir redzams plašsaziņas līdzekļu plurālisms. Tomēr situācija attiecībā uz vārda un preses brīvību praksē joprojām rada nopietnas bažas, un dažās valstīs ir turpinājusi pasliktināties. Dažās valstīs baiļu un cenzūras atmosfēru veicina pastāvīga pret žurnālistiem vērsta vardarbība un iebiedēšana, un valsts iestādes gūst minimālus panākumus vainīgo noteikšanā un atbilstīgā sodīšanā vai tām trūkst politiskās gribas to darīt. Dažkārt valdības pašas sekmē atmosfēru, kurā par ļaundariem tiek pasludināti tie žurnālisti, kas kritizē valdības politiku, kā rezultātā rodas pašcenzūra. Lai gan apmelošana vairs nav noziedzīgs nodarījums, žurnālistu kriminālvajāšana turpinās. Lai novērstu valsts varas ļaunprātīgu izmantošanu, ir jāpilnveido tiesu iestādes un jāapmāca to darbinieki.

Joprojām ir jārisina valdības iejaukšanās plašsaziņas līdzekļu brīvības jomā. Ir jāiegulda lielākas pūles, lai nodrošinātu sabiedrisko raidorganizāciju politisko un finansiālo neatkarību, stiprinātu regulatorus un veicinātu plašsaziņas līdzekļu funkcionālu pašregulāciju. Ir jānovērš arī neoficiāls ekonomiskais spiediens uz plašsaziņas līdzekļiem, tostarp palielinot plašsaziņas līdzekļu īpašumtiesību pārredzamību, nepieļaujot šo īpašumtiesību pārmērīgu koncentrāciju un nodrošinot, ka ir ieviesti pārredzami noteikumi attiecībā uz valdības reklāmu iepirkumu.

Novērtējot katras valsts vispārējo situāciju, vārda brīvības jomā ir aplūkoti šādi apakšjautājumi⁷:

Žurnālistu iebiedēšana

Šeit ietilpst novērtējums par to, kādus pēcpasākumus policija un tiesu struktūras veic attiecībā uz fiziskiem uzbrukumiem un draudiem pret žurnālistiem; jautājums par žurnālistu patvaļīgu arestēšanu, kā arī politiku paziņojumi, kuriem var būt "stindzinoša" ietekme uz žurnālistiem un kuri var sekmēt pašcenzūras vidi.

Tiesiskā vide

Šeit ietilpst tiesisko normu proporcionalitātes novērtēšana attiecībā uz apmelošanu, zaimošanu, naida runu, sabiedrības morāli un valsts drošības aizsardzību bezsaistes un tiešsaistes plašsaziņas līdzekļos, žurnālista profesijas reglamentāciju, kā arī informācijas pieejamības ierobežojumiem.

Īstenošana / iestādes

Šeit ietilpst novērtējums par normu konsekventas piemērošanas pakāpi un par neatkarīgu plašsaziņas līdzekļu regulatoru darbu. Te ietilpst arī ierobežojumi Internetam un operatoriem, apiešanās ar intelektuālo īpašumu, tiesības uz privātumu un datu aizsardzības noteikumi.

Ekonomiskie faktori

⁷ Galvenās problēmas ir skartas arī "Pamatnostādnēs attiecībā uz ES atbalstu plašsaziņas līdzekļu brīvības un neaizskaramības nodrošināšanai paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs no 2014. gada līdz 2020. gadam" (http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/elarg-guidelines-for-media-freedom-and-integrity_210214.pdf).

Šeit ietilpst tas, cik lielā mērā pastāv plašsaziņas līdzekļu plurālisms, plašsaziņas līdzekļu īpašnieku pārredzamība, pārredzamība par valsts līdzekļu izmantojumu plašsaziņas līdzekļos, sabiedrisko raidorganizāciju finansēšana, valdības reklāmu izdošana un tas, kā iepriekšminētais ietekmē plašsaziņas līdzekļus.

Profesionālās apvienības un nodarbinātības apstākļi

Šeit ietilpst profesionālās struktūras, žurnālistu pārstāvība, kā arī viņu nodarbinātības statuss un darba apstākļi.

➤ VALSTS PĀRVALDES REFORMA

Valsts pārvaldes reformas (VPR) mērķis ir pārredzamības, pārskatatbildības un efektivitātes uzlabošana un lielākas uzmanības pievēršana iedzīvotāju un uzņēmumu vajadzībām. Cilvēkresursu pienācīgai pārvaldībai, labākai politikas plānošanai, koordinēšanai un izstrādei, pareizām administratīvajām procedūrām un uzlabotai publisko finanšu pārvaldībai, tostarp ieņēmumu pārvaldībai un iekasēšanai, ir vitāli svarīga nozīme valsts darbībā un to reformu īstenošanā, kas nepieciešamas integrācijai ES. Valstīm ir aktīvāk jāstrādā pie tā, lai uzlabotu valsts pārvaldi visos tās līmeņos, pamatojoties uz valsts līmeņa stratēģijām. Atzīstot paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs vērojamās problēmas, Komisija pastiprina atbalstu, lai izveidotu pievienošanās procesā vajadzīgās administratīvās struktūras un spēju. Komisija turpina paplašināšanās procesā pievērst īpašu uzmanību valsts pārvaldes reformai, tostarp veidojot "īpašas grupas" ar Rietumbalkānu valstīm kā būtisku platformu, kurā virzīt uz priekšu darbu pie VPR. Šā darba rezultāti iekļaujas SAN padomes/komitejas darbā ar strukturētāku, politiskāku diskusiju par galvenajiem VPR jautājumiem.

Novērtējot katras valsts vispārējo situāciju, valsts pārvaldes reformas jomā ir aplūkoti šādi apakšjautājumi:

Stratēģiskais satvars

Tas ietver politisko apņemšanos īstenot reformu procesu, tostarp uzņemties politisko vadību un īstenošanas tehnisko koordināciju un uzraudzību.

Politikas izstrāde un koordinācija

Tas ietver koordinēšanu valdības centrā, koordinēšanu ministriju starpā, politikas izstrādi un finanšu analīzi.

Valsts dienesta un cilvēkresursu pārvaldība

Tas ietver valsts dienesta organizāciju un darbību, tostarp depolitizāciju, uz nopelniem balstītu pieņemšanu darbā un paaugstināšanu amatā, apmācību un profesionalizāciju.

Pārskatatbildība

Tas ietver pārvaldības, tostarp piekļuves informācijai un administratīvās un tiesiskās aizsardzības, pārredzamību.

Pakalpojumu sniegšana

Tas ietver pakalpojumu uzlabošanu iedzīvotājiem un uzņēmumiem, tostarp labākas administratīvās procedūras un e-pārvaldes pakalpojumus.

Publisko finanšu pārvaldība (PFP)

Tas ietver publisko finanšu un vispārējā budžeta procesa pārvaldību, izmantojot daudzgadu PFP programmu sagatavošanu un īstenošanu un iesaistoties PFP politikas dialogā ar Komisiju un starptautiskajām finanšu iestādēm (SFI).

➤ EKONOMISKIE KRITĒRIJI

Kopenhāgenas ekonomiskie kritēriji dalībai ES paredz 1) funkcionējošas tirgus ekonomikas pastāvēšanu un 2) spēju izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku iedarbību Savienībā. Attiecībā uz katru no abiem kritērijiem Komisija uzrauga virkni apakškritēriju, kuri tika norādīti "Agenda 2000" dokumentu kopuma ietvaros, kas publicēts 1997. gadā saistībā ar sagatavošanas darbiem to dalībvalstu pievienošanai, kuras vēlāk pievienojās ES 2004./2007. gadā.

Funkcionējošai tirgus ekonomikai ir nepieciešama:

- plaša vienprātība par ekonomikas politikas galvenajiem elementiem;
- makroekonomikas stabilitāte (tostarp cenu stabilitāte, ilgtspējīgas publiskās finanses un ārējie konti);
- tirgus spēku brīva mijiedarbība (tostarp liberalizētas cenas un tirdzniecība);
- brīva ieiešana tirgū un iziešana no tā (tostarp jautājumi saistībā ar uzņēmumu dibināšanu/bankrotu); kā arī
- adekvāta tiesiskā sistēma (tostarp īpašumtiesību sistēma, tiesību aktu/līgumu izpildes nodrošināšana) un pietiekami attīstīta finanšu nozare.

Otrais ekonomiskais kritērijs ir spēja izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku iedarbību Savienībā. Tas nozīmē, ka, valstij pievienojoties ES, būs nepieciešams vismaz minimāls kandidātvalstu tautsaimniecību konkurētspējas līmenis, tādējādi šā kritērija būtība pēc definīcijas ir uz *nākotni vērsta*.

Lai valsts būtu *konkurētspējīga ES*, ir nepieciešams:

- funkcionējošas tirgus ekonomikas pastāvēšana;
- pietiekams cilvēku un fiziskais kapitāls (tostarp izglītības, pētniecības un infrastruktūras jautājumi);
- adekvātas nozaru un uzņēmumu struktūras (tostarp uzņēmumu pārstrukturēšanas, nozarēs notiekošo pārmaiņu jautājumi, mazu un vidēju uzņēmumu loma);
- ierobežota valsts ietekme uz konkurētspēju (tostarp jautājumi par tirdzniecības politiku, konkurences politiku, valsts atbalstu, atbalstu maziem un vidējiem uzņēmumiem utt.); kā arī
- pietiekama tirdzniecības un investīciju integrācija ES.

Apakškritēriji nenodrošina vienkāršu pārbaudes sarakstu atbilstības novērtēšanai. Lai izpildītu ekonomiskos kritērijus, ir vajadzīgas dziļas un noturīgas reformas, kuru panākšanai ir nepieciešams laiks. Iepriekšminētais uzsver to, cik svarīgi ir uzrādīt stabilus rezultātus reformu īstenošanā tā, lai veidotos pastāvīgas un neatgriezeniskas pārmaiņas ekonomikas dalībnieku gaidās un uzvedībā.

➤ 5. sadaļa: PUBLISKAIS IEPIRKUMS

Acquis publiskā iepirkuma jomā ir balstīts uz vispārējiem ES līgumu principiem par vienlīdzīgu attieksmi, nediskrimināciju, proporcionālītāti un pārredzamību. Trīs ES direktīvas aptver piemērojamās iepirkuma procedūras līgumslēdzējām iestādēm "klasiskajā nozarē", subjektiem, kas darbojas sabiedrisko pakalpojumu nozarē un koncesiju jomā. Turklāt konkrēta ES direktīva ir piemērojama aizsardzības un drošības jomām. Ir piemērojama arī direktīva attiecībā uz pārskatīšanas procedūrām, ko papildina citi tehniski tiesību akti.

Novērtējot katras valsts vispārējo situāciju, publiskā iepirkuma jomā ir aplūkoti šādi apakšjautājumi:

Tiesību aktu saskaņotība

Šeit ietilpst nodrošinājums, ka iepirkuma jomas noteikumi (tostarp par koncesijām) ir saskaņoti ar *acquis*, balstoties uz vispārējo principu par vienlīdzīgu attieksmi, nediskrimināciju, proporcionālītāti un pārredzamību, un tiek pienācīgi izpildīti.

Iestāžu sistēma

Šeit ietilpst centrālā institucionālā un administratīvā spēja, lai efektīvi un lietderīgi izstrādātu, īstenotu un uzraudzītu iepirkuma politiku, nodrošināšana un atsevišķas iestādes, kas atbild par publiskā iepirkuma procedūru tiesisko pārskatīšanu, pastāvēšanas nodrošināšana.

Izpildes nodrošināšanas kapacitāte

Šeit ietilpst nodrošinājums, ka līgumslēdzējām iestādēm un subjektiem ir piemērota kapacitāte, praktiskās vadlīnijas un instrumenti, lai nodrošinātu visa iepirkumu cikla profesionālu pārvaldību.

Īstenošanas un izpildes nodrošināšanas kapacitāte

Šeit ietilpst nodrošinājums, ka publiskā iepirkuma procedūras atbilst spēkā esošajiem tiesību aktiem un pamatprincipiem, vienlaikus nodrošinot publisko finanšu vislietderīgāko izmantojumu un vislabāk izmantojot mūsdienīgu iepirkuma tehnoloģiju un metodes. Valstīm tiek ieteikts izveidot sistēmas, lai uzraudzītu publiskā iepirkuma procesus no konkursa procedūras sākuma līdz galīgajam līgumam. Tam vajadzētu ļaut īstenot labāku pārbaudi visos posmos, tostarp noteikt gadījumus, kad galīgajā izmaksātajā summā ir būtiskas novirzes salīdzinājumā ar sākotnēji pieņemto piedāvājumu.

Efektīva tiesiskās aizsardzības līdzekļu sistēma

Šeit ietilpst nodrošinājums, ka tiesiskās aizsardzības līdzekļu sistēma ir saskaņota ar *acquis* neatkarības, godīguma un pārredzamības standartiem un nodrošina sūdzību un sankciju ātru un kompetentu izskatīšanu.

➤ 18. sadaļa: STATISTIKA

Acquis statistikas jomā paredz statistikas sistēmu, kuras pamatā ir tādi principi kā profesionālā neatkarība, objektivitāte, uzticamība, kvalitāte, pārredzamība, atsevišķu datu konfidencialitāte

un oficiālās statistikas izplatīšana. Šie principi ir noteikti Eiropas Statistikas prakses kodeksā. Valsts statistikas iestādes (VSI) darbojas kā atsauces un atbalsta punkti attiecībā uz statistikas informācijas metodiku, sagatavošanu un izplatīšanu. *Acquis* aptver datu vākšanas metodiku, klasifikācijas un procedūras dažādās jomās, piemēram, makroekonomikas statistika, sociālā statistika, uzņēmējdarbības statistika, lauksaimniecības statistika, vides un enerģētikas statistika. Transponēšana valstu tiesību aktos nav vajadzīga, jo lielāko daļu *acquis* veido regulas.

Novērtējot katras valsts vispārējo situāciju, statistikas jomā ir aplūkoti šādi apakšjautājumi:

Statistikas infrastruktūra

Šeit ietilpst statistikas likums, VSI resursi, valstu statistikas sistēmu koordinācija, Eiropas Statistikas prakses kodeksa īstenošana, klasifikācija un reģistri.

Makroekonomikas statistika

Šeit ietilpst gada un ceturkšņa nacionālie konti, tostarp valdības finanšu statistika un nozaru pārskati, cenu statistika, tirdzniecības statistika, *FATS*, ārvalstu tiešie ieguldījumi, publiskā un privātā sektora partnerības, reģionālie konti, maksājumu balance.

Uzņēmumu statistika

Šeit ietilpst strukturālā un īstermiņa uzņēmējdarbības statistika, tūrisma, transporta, enerģētikas, pētniecības un izstrādes statistika, inovācija, informācijas sabiedrība.

Sociālā statistika

Šeit ietilpst darba tirgus, tostarp nodarbinātība/bezdarbs, veselība, izglītība, demogrāfija, dzīves kvalitāte, sociālā aizsardzība, tautas skaitīšana.

Lauksaimniecības statistika

Šeit ietilpst dzīvnieku un augu produkcija, lauksaimniecības cenas, lauksaimniecības konti, lauku saimniecību struktūra, lauksaimniecību skaitīšana.

Vides statistika

Šeit ietilpst atkritumi, ūdens, vides aizsardzība, vides konti, emisijas gaisā utt.

➤ 32. sadaļa: FINANŠU KONTROLE

Šajā sadaļā galvenokārt aplūkota valsts ienākumu un izdevumu pareizas finanšu pārvaldības nodrošināšana atbilstīgi starptautiskajam regulējumam, standartiem un labai Eiropas praksei. Šī sadaļa skar visu publisko sektoru, arī vietējo pašvaldību līmenī, un tādējādi ir cieši saistīta ar valsts pārvaldes reformu.

Šīs sadaļas *acquis* ir saistīts ar tādu juridisku un institucionālu pasākumu pieņemšanu un īstenošanu, kuri ir balstīti uz starptautiskiem un ES normām atbilstīgiem principiem, standartiem un metodēm, kas būtu jāpiemēro visa publiskā sektora iekšējās kontroles sistēmām, kā arī ārējiem kontroles standartiem, ko definējusi Starptautiskā Augstāko revīzijas iestāžu organizācija (*INTOSAI*). Konkrētāk, *acquis* paredz, ka jāpastāv lietderīgām, efektīvām

un pārredzamām finanšu pārvaldības un kontroles sistēmām un funkcionāli neatkarīgai iekšējai revīzijai; centralizētai metodikas un standartu saskaņošanai; nepieciešamajām valsts struktūrām un funkcionāli, institucionāli un finansiāli neatkarīgai valsts revīzijas iestādei publisko finanšu revidēšanai. Šajā sadaļā arī ietverts *acquis* par ES finanšu interešu aizsardzību un tādas krāpšanas apkarošanu, kurā iesaistīti ES līdzekļi, kā arī euro aizsardzības pret viltošanu ar kriminālsodu nesaistīti aspekti.

Novērtējot katras valsts vispārējo situāciju, finanšu kontroles jomā ir aplūkoti šādi apakšjautājumi:

Valsts iekšējā finanšu kontrole (VIFK)

Šeit ietilpst apņemšanās īstenot VIFK visā publiskajā sektorā; daudzgadu stratēģijas esība attiecībā uz publisko iekšējo finanšu kontroli, kas ir skaidri saistīta ar vispārējo valsts pārvaldes reformu un publisko finanšu pārvaldības stratēģiju, un tās īstenošanas, uzraudzības un ziņošanas, kā arī politiskās apņemšanās analīze. Būtu jāizveido centrālā saskaņošanas vienība (*CHU*) ar visaptverošu juridisko pamatu, pietiekamu personālu un administratīvo spēju, un jānodrošina tās metodisko norāžu sniedzējas un norīšu koordinatores loma. Citi jautājumi aptver finanšu pārvaldības rezultātus un kvalitātes gada pārskatu, kā arī kontroles un iekšējās revīzijas darbības.

Tiesiskajam regulējumam būtu jāsekmē pārvaldnieku pārskatatbildības pilnveidošana, saskaņā ar tiesisko regulējumu, kas reglamentē civildienesta un valsts pārvaldes kārtību un organizatoriskās struktūras. Ir jānodrošina finanšu pārvaldības un kontroles galvenie aspekti. Ir jāizveido iekšējās revīzijas funkcija visā publiskajā sektorā, nodrošinot pietiekamu personāla kapacitāti.

Ārējā revīzija

Šeit ietilpst valsts revīzijas iestādes neatkarības nodrošināšana konstitūcijā un attiecīgajos tiesību aktos atbilstīgi *INTOSAI* standartiem, institucionālās spējas nodrošināšana, lai varētu veikt revīzijas pilnvaras, apņemšanās nodrošināt finanšu un snieguma revīzijas darba kvalitāti un apņemšanās veikt pasākumus, kuri nodrošina ārējās revīzijas darba ietekmi, tostarp sistemātiskus parlamentārus pēcpasākumus saistībā ar revīzijas konstatējumiem.

ES finanšu interešu aizsardzība

Šeit ietilpst tiesību aktu saskaņošanas nodrošināšana ar Konvenciju par Eiropas Kopienų finansiālo interešu aizsardzību un citu attiecīgo *acquis*, valsts krāpšanas apkarošanas koordinēšanas dienesta (*AFCOS*) izveide ar pietiekamu administratīvo spēju, sadarbība ar Komisiju, tostarp Komisijas apmeklējumu uz vietas laikā, struktūra ziņošanai par nelikumībām un iespējamām krāpšanas gadījumiem.

Euro aizsardzība pret viltošanu (ar kriminālsodu nesaistīti aspekti)

Šeit ietilpst 1929. gada Starptautiskās konvencijas par naudas viltošanas novēršanu ratificēšana, valsts tiesību aktu saskaņošana ar *acquis*, administratīvās struktūras un spēja veikt tehnisko analīzi un viltotās naudas klasificēšanu, un starptautiskā sadarbība.

3. pielikums. GALVENĀ STATISTIKA

	Melnkalne	Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	Albānija	Serbija	Turcija	Bosnija un Hercegovina	Kosova*	ES-28
--	-----------	---	----------	---------	---------	---------------------------	---------	-------

**STATISTIKAS DATI (2015. gada
18. septembrī kandidātvalstīm un
potenciālajām kandidātvalstīm, un
2015. gada 1. septembrī ES-28
valstīm)**

Iedzīvotāju skaits	Piezīme	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Iedzīvotāju kopskaits (tūkstoši)	1)	620,9	621,5	2062,3	2065,8	2898,8e	2895,9e	7183,9e	7149,2e	75 627	76 668	3831,6e	3827,3e	1820,6e	1804,9e	505 115 p	506 881 ep
15–64 g.v. iedzīvotāju īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā (%)		68,1	68,1	71,0	70,8	68,5	68,8	68,1	67,6	67,6	67,7	67,8e	67,8e	0,1	0,1	66,2p	65,9bep
Iedzīvotāju dabiskās nomaiņas vispārējais rādītājs (uz 1000 iedzīvotājiem)		2,5	2,4	1,9	:	5,3	5,2	-4,8	-4,9	12,1	12,2	-1,3	-1,5p	11,9	13,3	0,2ep	0,3ep
Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums, vīrieši (gadi)		74,1	73,9	73,2	:	76	76,4	72,5	72,6	74,7e	74,8e	73,7e	73,7e	74,2	74,2	77,8	:
Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums, sievietes (gadi)		79,0	78,9	77,2	:	80,3	80,3	77,7	77,7	79,2e	79,3e	78,8e	78,8e	79,4	79,5	83,3	:

Iekšzemes kopprodukts	Piezīme	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Iekšzemes kopprodukts																	
Faktiskajās cenās (EUR miljardi)	7) 8)	3,3	3,4p	8,1p	8,5e	9,6p	10,0p	34,3	33,1e	620,7	601,3	13,7	13,9	5,3	:	13 521	13 920
Uz vienu iedzīvotāju (EUR)	7) 8)	5356	5436p	3930p	4127s	3323p	3440p	4781	4635e	8161	7819	3569	3641	2935	:	26 600	27 300
Pēc pirktspējas līmeņa (PSL) uz vienu cilvēku	7) 9)	10 700	10 600p	9500e	10 000	:	:	9800	9500	14 100	14 400	7700	7800	:	:	26 600	27 300
PSL uz vienu cilvēku, attiecībā pret ES vidējo (ES-28 = 100)	7) 9)	40	39p	36	36	28	29	37	35	53	53	29	28	:	:	-	-
Izmaiņu reālais līmenis, salīdzinot ar iepriekšējo gadu (%)	7)	3,3	:	2,7p	3,8e	1,1p	2,1p	2,6	-1,8e	4,2	2,9	2,5	1,1	3,4	:	0,1	1,3

Valsts finansējums	Piezīme	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Valdības finanšu statistika,																	

		Melnkalne	Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	Albānija	Serbija	Turcija	Bosnija un Hercegovina	Kosova*	ES-28
--	--	-----------	---	----------	---------	---------	---------------------------	---------	-------

attiecībā pret IKP																	
** Vispārējās valdības budžeta pārpalikums (+) / deficīts (–) (%)	12)	-2,3	-3,1	-3,9	-4,2	-4,9	-5,1	-5,5	-6,7	0,2	:	-2,2	:	:	:	-3,2	-2,9
** Vispārējās valdības parāds (%)	12) 13)	58,0	56,7	34,2	38,2	70,1	71,8	59,0	68,9	36,0	:	:	:	9,0e	:	85,5	86,8

Ekonomiskā aktivitāte un nodarbinātība	Piezīme	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Ekonomiskās aktivitātes līmenis 20–64 g.v. personām: ekonomiski aktīvo 20–64 g.v. iedzīvotāju īpatsvars (%), kopā		65,1	67,6	70,4	70,8	67,6e	68,6e	66,0	66,2	58,4	58,9b	58,7	59,2	46,4	47,7	76,5	76,9
- Vīrieši		71,9	74,5	83,4	84,5	79,2e	80,5e	75,3	75,1	81,6	:	72,1	72,4	69,5	71,4	83,0	83,2
- Sievietes		58,3	60,7	57,1	56,8	57,6e	57,3e	56,8	57,5	35,6	:	45,1	46,0	23,7	24,2	70,0	70,6
Nodarbinātības līmenis, 20–64 g.v. personas (% no iedzīvotāju skaita), kopā		52,6	55,6	50,3	51,3	56,7e	56,6e	51,2	53,5	53,4	53,2b	42,8	43,2	33,0	31,3	68,4	69,2
- Vīrieši		57,8	61,4	59,7	61,6	64,8e	65,2e	59,5	61,2	75,3	75,0b	53,3	54,6	51,5	48,4	74,3	75,0
- Sievietes		47,5	49,4	40,7	40,8	49,3e	48,5e	43,1	46,0	31,8	31,6b	32,2	31,9	14,9	14,5	62,6	63,4
15–24 g.v. personas, kas nav iesaistītas ne darba tirgū, ne izglītībā, ne apmācībā, % no iedzīvotāju skaita vecuma grupā		17,8	17,7	:	:	30,8e	30,9e	22,9	23,5	:	:	25,8	26,1	:	:	13,0	12,4
Nodarbinātība dalījumā pa galvenajām nozarēm																	
- Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (%)	2)	4,5	5,7	18,7	18,0	44,0e	42,7e	21,3	21,1	23,6	21,1b	18,9	17,1	5,9	2,6	4,8	4,7
- Rūpniecība (%)	2)	11,9	11,1	23,5	23,5	9,7e	11,0e	21,1	20,0	19,4	20,5b	22,2	22,1	16,8	17,7	17,3	17,3
- Celtniecība (%)	2)	5,9	6,5	6,9	7,0	7,1e	6,4e	4,8	4,4	7,0	7,4b	7,7	7,9	11,4	10,9	6,9	6,8
- Pakalpojumi (%)	2)	77,7	76,7	50,6	51,4	38,8e	39,4e	52,9	54,5	50,0	51,0b	51,0	52,7	64,1	67,2	70,3	70,5
Publiskajā sektorā nodarbināto personu īpatsvars kopējā nodarbināto skaitā, 20–64 g.v. personas (%)	3)	:	32,8	:	:	17,8e	17,5e	32,6	31,6	13,5	13,1b	32,7	31,9	:	31,4s	:	:
Privātajā sektorā nodarbināto personu īpatsvars kopējā nodarbināto skaitā, 20–64 g.v. personas (%)	3)	:	48,2	:	:	82,2e	82,5e	65,2	66,4	86,5	86,9b	62,5	63,1	:	68,6s	:	:
Bezdarba līmenis (% no darbaspēka), kopā	4)	19,5	18,0	29,0	28,0	15,9e	17,5e	22,1	18,9	8,8	9,9b	27,6	27,6	30,0	35,3	10,8	10,2

		Melnkalne	Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	Albānija	Serbija	Turcija	Bosnija un Hercegovina	Kosova*	ES-28
--	--	-----------	---	----------	---------	---------	---------------------------	---------	-------

- Vīrieši	4)	20,1	17,8	29,0	27,7	17,8e	19,2e	20,8	18,3	8,0	9,1b	26,7	25,3	26,9	33,1	10,8	10,1
- Sievietes	4)	18,8	18,2	29,0	28,6	13,5e	15,2e	23,8	19,6	10,6	11,9b	29,1	31,2	38,8	41,6	10,9	10,3
- Jaunieši, 15–24 g.v.	4)	41,6	35,8	51,9	53,1	31,4e	39,0e	49,4	47,1	16,9	17,8b	59,1	62,7	55,9	61,0	23,6	22,2
- Ilgtermiņa (>12 mēneši)	4)	16,0	14,0	23,9	:	11,5e	11,2e	16,8	12,8	2,1	2,4b	22,9	23,4	20,7	26,1	5,1	5,1
Vidējās nominālās mēnešalgas (EUR)	5)	487	479	343,5	:	371,8	378,8	536,6	523,6	:	:	422,8	424,4	:	:	:	:

Izglītība	Piezīme	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Izglītību un apmācību pārāgri pārtraukušie: procentuālā daļa no 18–24 g.v. iedzīvotājiem, kuriem nav vairāk par pamatskolas izglītību un kuri neturpina izglītību vai apmācību (%)	6)	5,1	5,1	11,4	12,5	30,6e	26,0e	8,7	8,3	37,6p	38,3b	25,9	25,2	:	:	11,9	11,1b
Procentuālā daļa no 20–24 g.v. iedzīvotājiem ar vidusskolas izglītību, kopā		:	86,3	:	:	44,2e	49,7e	83,2	82,5	:	:	85,8	85,6	69,5	68,2	:	:
- Vīrieši		:	87,8	:	:	48,0e	55,9e	85,7	84,7	:	:	87,7	89,6	73,4	71,8	:	:
- Sievietes		:	84,7	:	:	40,3e	43,5e	80,3	80,1	:	:	83,5	81,2	65,1	64,0	:	:
Procentuālā daļa no 30–34 g.v. iedzīvotājiem ar augstāko izglītību, kopā		28,0	28,3	:	:	15,7e	16,7e	25,3	27,2	:	:	15,7	18,9	12,0	16,6	37,0	37,8b
- Vīrieši		24,7	25,3	:	:	12,7e	14,0e	20,2	21,8	:	:	14,6	15,2	9,9	13,0	32,7	33,4b
- Sievietes		31,5	31,3	:	:	18,3e	19,2e	30,5	32,6	:	:	16,8	23,2	14,2	14,8	41,3	42,2b

Bruto pievienotā vērtība	Piezīme	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Bruto pievienotā vērtība dalījumā pa galvenajām nozarēm																	
- Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (%)	7) 10)	9,8	:	11,0p	10,2e	22,5p	22,6p	9,4	9,7e	7,4	7,1	8,0	7,1	14,4	:	1,7	1,6
- Rūpniecība (%)	7) 10)	13,8	:	17,9p	18,0e	14,4p	14,2p	26,6	24,6e	19,1	19,5	21,6	21,3	20,3	:	19,1	18,9
- Cēlniecība (%)	7) 10)	5,0	:	6,6p	6,8e	11,9p	11,0p	5,1	5,2e	4,4	4,6	4,5	4,7	7,9	:	5,4	5,4

		Melnkalne		Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika		Albānija		Serbija		Turcija		Bosnija un Hercegovina		Kosova*		ES-28	
--	--	-----------	--	---	--	----------	--	---------	--	---------	--	---------------------------	--	---------	--	-------	--

- Pakalpojumi (%)	7) 10)	71,4	:	64,4p	65,0e	51,1p	52,2p	59,0	60,5e	57,6	57,7	65,9	66,9	57,4	:	73,8	74,1
-------------------	-----------	------	---	-------	-------	-------	-------	------	-------	------	------	------	------	------	---	------	------

Starptautiskā tirdzniecība	Piezīme	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
----------------------------	---------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Preču un pakalpojumu starptautiskā tirdzniecība attiecībā pret IKP																	
- Imports (% no IKP)	7) 11)	62,1	:	61,9p	65,1e	53,5p	49,0p	51,9	54,3e	32,2	32,1	49,8	:	49,0	:	40,3	40,2
- Eksports (% no IKP)	7) 11)	41,8	:	43,8p	47,9e	35,4p	29,9p	41,2	44,3e	25,6	27,7	30,0	:	17,4	:	42,9	43,0
Eksporta uz ES-28 valstīm īpatsvars kopējā eksporta vērtībā (%)		41,5	35,8	72,6	76,6	76,7	77,4	63,8	65,7	41,5	43,5	73,5	72,1	43,5	30,2	-	-
Importa no ES-28 valstīm īpatsvars kopējā importa vērtībā (%)		44,2	45,8	62,7	63,5	64,3	61,1	55,7	57,1	36,7	36,7	60,0	58,9	44,7	42,6	-	-
Tirdzniecības balance (EUR miljoni)		-1398	-1451	-1748	-1762	-1938	-2114	-2933	-2950	-75 250	-63 628	-3472	-3843	-2148	-2214	51 565	22 383

Inflācija un procentu likmes	Piezīme	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Patēriņa cenu ikgadējās izmaiņas (%)		2,2	-0,7	2,8	-0,3	1,9	0,7	7,8	2,9	7,5	8,9	-0,2s	:	1,8	0,4	1,5	0,6
Kopējais ārējais parāds, attiecībā pret IKP (%)	14)	:	:	64,3	69,8p	61,1	65,2	75,1	78,1	:	:	:	:	30,2	32,3	:	:
Aizdevumu procentu likme (viens gads), gadā (%)	15)	9,36	9,22	3,75	3,75	9,52	7,66	12,00	10,50	:	:	6,99	6,64	12,36	10,70	:	:
Noguldījumu procentu likme (viens gads), gadā (%)	16)	2,54	1,86	0,75	0,50	4,17	1,92	7,00	5,50	:	:	0,13	0,10	3,39	1,07	:	:
Rezerves aktīvu (tai skaitā zelta) vērtība (miljonus euro)	17)	424	545	1993	2436	2015	2192	11 189	9907	:	:	3614	4001	724	746	:	:
Starptautiskās rezerves – importa mēnešu ekvivalents	17)	2,5	3,2	4,8	5,3	5,2	5,5	7,5	6,6	:	:	5,8	6,0	3,3	3,2	:	:
Pārvedumi kā % no IKP	18)	1,2	1,3	2,2	2,2	:	:	8,3	7,9	:	:	8,2	8,4	:	:	:	:

Investīcijas	Piezīme	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Neto (ienākošie – izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (FDI) (miljonus euro)	18)	323,9	353,9	263,8	278,0	923,2	801,3p	768,5	1236,3	:	:	224,7	422,4	250,2	123,8	-19 340	-19 350
Neto (ienākošie – izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (FDI) (% no IKP)	18)	9,7	:	3,3	3,3	9,6	8,0p	2,2	3,7	:	:	1,6	3,0	4,7	:	-0,14	-0,14

	Melnkalne	Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	Albānija	Serbija	Turcija	Bosnija un Hercegovina	Kosova*	ES-28
--	-----------	---	----------	---------	---------	---------------------------	---------	-------

Rūpnieciskā ražošana	Piezīme	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Rūpnieciskās ražošanas indekss (2010 = 100)	19)	92,3	81,8	107,4	112,5	135,1	138,9	105,6	98,8	116,3	120,5	103,4	103,6	:	:	100,4	101,5

Savienotība	Piezīme	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Dzelzceļa tīkla blīvums (aktīvās līnijas uz 1000 km ²)		18,1	18,1	27	27	12,0	12,0	49,3	49,3	12,4	12,8	20,1	:	31,0	31,0	:	:
Automagistrāļu garums (kilometros)		0	0	259	259	:	:	607	607	2127	2155	50	:	80	80	:	:

Energoresursu imports	Piezīme	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Neto energoresursu imports attiecībā pret IKP	20)	-0,1	:	3,6	3,1	0,8	:	5,3	5,4e	6,8	6,9	7,5p	:	1,5	:	2,8	2,4

: = nav pieejams
 b = pārtraukta sērija
 e = aplēstā vērtība
 p = provizorisks
 s = *Eurostat* aplēse
 - = neattiecas

* = Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

** = Paplašināšanās valstu valdības budžeta deficīta un parāda dati tiek publicēti "kādi tie ir" un bez apliecinājuma par to kvalitāti vai atbilstību EKS noteikumiem.

Zemteksta piezīmes:

- 1) Bosnija un Hercegovina: iedzīvotāju skaits gada vidū.
- 2) Albānija: ģipatsvara summas neveido 100%, jo dažos gadījumos personas netiek klasificētas vai nav iespējams klasificēt konkrētā aktivitātes kategorijā.
- 3) Bosnija un Hercegovina: ģipatsvara summas neveido 100%, jo nav iekļauti citi ģipasumtiesību veidi. Melnkalne: neietver NVO.
- 4) Turcija: bezdarbs balstīts uz 4 nedēļu kritēriju + izmanto tikai aktīvas darba meklēšanas metodes.
- 5) Serbija, 2013. gads: algas, kas izmaksātas juridisko personu un neinkorporētu uzņēmumu darbiniekiem. Bosnija un Hercegovina: neto alga.
- 6) Turcija: ikgadējie DSA rezultāti.
- 7) Albānija, Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, Serbija un ES-28: balstīti uz EKS 2010.
- 8) Melnkalne, 2014. gads: avots, *Eurostat*.
- 9) Melnkalne, Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, Albānija, Serbija, Turcija un Bosnija un Hercegovina (tikai 2013. gads): *Eurostat* aprēķini.
- 10) Turcija: aprēķināts kā pievienotās vērtības ģipatsvars plus nodokļi un subsīdijas mīnus FISIM; tādēļ ģipatsvaru summas neveido 100 %.
- 11) Bosnija un Hercegovina: ģipatsvars attiecībā pret IKP, aprēķināts, izmantojot izdevumu pieeju. Albānija: ģipatsvari no IKP izdevumu komponentiem neietver statistisko novirzi (visu komponentu ģipatsvaru summa neveido 100%).
- 12) ES-28: balstīts uz EKS 2010.
- 13) Kosova, 2013. gads: IKP vērtība tiek iegūta no Vidējā termiņa izdevumu shēmas 2016.–2018. gadam (2015. gada aprīlis).
- 14) Albānija: datus par bruto ārējo parādu izplata Albānijas Banka. Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika: balstīts uz maksājumu bilances rokasgrāmatas 6. izdevumu.
- 15) Albānija: vidējā svērtā likme piemērota jauniem 12 mēnešu aizdevumiem attiecīgajā mēnesī, ar 12 mēnešu termiņu. Bosnija un Hercegovina: īstermiņa aizdevumu likmes valsts valūtā nefinanšu korporācijām (svērtais vidējais rādītājs). Melnkalne, 2014. gads: svērtā vidējā efektīvā procentu likme, nesamaksātās summas, katru gadu. Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika: gada beigas (31. decembris) Kosova, 2013. gads: ietver banku iekasēto norēķināšanās maksu.
- 16) Albānija: noguldījumu procentu likme atspoguļo vidējo svērtu likmi par jauniem pieņemtiem noguldījumiem attiecīgajā mēnesī, ar 12 mēnešu termiņu. Bosnija un Hercegovina: mājsaimniecību pieprasījuma noguldījumu likmes valsts valūtā (svērtais vidējais rādītājs). Melnkalne, 2014. gads: svērtā vidējā efektīvā procentu likme, nesamaksātās summas, katru gadu. Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika: gada beigas (31. decembris) Kosova, 2013. gads: ietver banku iekasēto norēķināšanās maksu.
- 17) Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika: gada beigas (31. decembris)
- 18) Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, Melnkalne, Serbija (tikai 2014. gads), Bosnija un Hercegovina, Kosova un ES-28: balstīts uz maksājumu bilances rokasgrāmatas 6. izdevumu.
- 19) Bosnija un Hercegovina un Turcija: bruto indekss.

- 20) Melnkalne, Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika: *Eurostat* aprēķini.